„RADOMER-KIELCER LEBEN" 16 (206) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem" יאהרגאנג פינפטער פרייז 25 גראשען

ראדאמער-קעלצער לעבן

ראדאם פרייטאג ז' אייר תרפ"ח. ◆◆ פאר'ן אינהאלט פון טעקסט אין די אנאנסען איז די רעדאקציע ניט פאראנטווארטליך ◆◆ 27-go Kwietnia 1928 r.

„טאז"

געזעלשאפט צו פערהיטען דאס געזונד פון דער יודישער בעפעל-קערונג אין פוילען

אבטיילונג אין ראדאם

מאכט בעקאנט, דאס די איינשרייבונגען פון קינדער אויף די זומער-קאלאניעס אין גארבאטקא האבען זיך אנגעהויבען דען 20 אפריל ד. י. און קומען פאר יעדען טאג אין לאקאל פון „טאז" (דלוגא 24), פון 12 ביז 1 נ"מ.

די קוך איז שטרענג כשר.

די צאהל ערטער איז בעגרענצט און גאך דעם צוזאמענשטעל פון קאמפלעטע וועלען מעהר קיינע איינשרייבונגען נישט פארקומען.

פאר די זעלבע קאלאניעס איז נויטיג א קוואליפיצירטע פערוואלטערין.

שריפטליכע אפערטען ווערען אנגענומען ביז דען 5-טען מאי אין סעקרעטאריאט פון „טאז" פון 12 ביז 1 נ"מ.

GARBATKA W WILLI SZTOBRYNA

otwiera **L. ROSENBERGOWA**

PENSJONAT dla dzieci i młodzieży

Rytunowana freblanka.

Kuchnia zdrowa i rytualna.

Wiadomość: Radom, Moniuszki 2.

Dr. H. LEWINOWI

za momentalne przybycie podczas porodu i gorliwe opiekowanie się moją żoną tą drogą jeszcze raz składam serdeczne podziękowanie.

Samuel Silberstein.

Lekarz-dentysta

H. BRYKMAN-WAŁCHOWICZ

powróciła

i przeprowadziła się na **Wałową № 7**

Laboratorjum zębów sztucznych.

SAMOCHÓD

w zupełnie dobrym stanie okazyjnie

do sprzedania.

Wiadómość w Redakcji.

טעאטער „ראזמאיטאשטשי" ראדאם

פארלעצטע גאסטראלען פון דער גאנצער טרופע פון א. קאמפאניעץ

מיטן אנטייל פון די גאסטראליארען א. פאליאקאוו, ל. ראבינאוויטש, א. אנעליא, ב. באריסאווא, ווי אויך דאמען לאטאחינס, קאמ-פאניעץ, ראזען, פליאטער א. א. ה. ה. קאמפאניעץ, לאטאוויטש, גאלדפארב, איזראעל, מאטקאוו, גוטמאן א. א.

פרייטאג ד. 27 און שבת ד. 28 ד. ח. 9 אווענד

סענסאציע! דער וועלט שלאגער פרעמיערע!

30 נומערן געזאנג — **די פוילישע חתונה** — 30 נומערן געזאנג

גרויסע אפערעטע אין 3 אקטן

מיט פראלאג פון טאמאשעווסקי. מוזיק סאנדלער.

ציגיינער-טענץ
אינגארישע טענץ
חסידישע טענץ
כשר-טאנץ
ברוגז-טאנץ
פרייליכער קאראהאד

די גאנצע חתונה צערעמאניע קומט פאר אין טעאטער צווישען פובליקום.

פארגרעסערטער ארקעסטער כאר און באלעט.

זונטאג דעם 29 אנפאנג 9 אווענד

פרעמיערע! צום ערשטן מאל אין ראדאם פרעמיערע!

דער שלאגער פון מאקס גאבעלס פיפלס-טעאטער אין ניו יארק

די 3 כלה'ס

פון ח. סיגעל, מיט געזאנג און טענץ אין 4 אקטן, מוזיק סאנצמאן.

איבערגעוועלטיגער אינהאלט. — שענע געזאנג און טענץ.

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער

רעזשי ראבינאוויטש — באלעטמייסטער קליינער

ראדאם גרייט זיך אלע צו דער גרויסער פרעמיערע

1) **ראספוטין און צאריצע**

2) **איהר גרויסער סוד.**

מודעה.

נאך אייניגע אינטערוויעצן ביים ראש און ביים קאמיטעט החדר „תורת חיים" בנוגע די עולה און די ניט געחיסענהאפטע טאקטיק לגבי די מלמדים פון חדרים אין ראדאם האבען מיר בעשלאסען די מודעה צו פער-עפענטליכען דורך די פרעסע און זאל זיין **ירא הקהל וישפט.**

ווי עס פראקטיצירט זיך און ווי עס פאדערט דער פרעסטיזש פון א ישיבה נעמט מען ניט צו אין קיין שום ישיבה אין וועלכע שטאדט עס איז נאר, קיין תלמידים וואס האבען נאך ניט דורכגעמאכט דעם גירסא דינקותא און דעם יודישען חדר. און אזוי איז אויך דער ווילען פון ראש הישיבה פון תורת חיים אין ווארשא, ר' **צבי דב גליקסאהן שליט"א**, ליידער אין אונזער שטאדט ראדאם האבען אייניגע ניט פעראנטווארטליכע און קנאפ אריענטירטע קאמיטעט-לייט בעשלאסען צו צונעמען אין דער ישיבה מינ-דעריעהריגע קינדער ניט קיקענדיג דערויף, וואס מיט דעם ערנידעריגען זיי דעם פרעסטיזש פון די ישיבה און זענען אויך מקפח פרנסה פון פיעל פא-מיליעס. דעריבער מאכען מיר בעקאנט, אז מיר קאנען די זאך נישט פער-שווייגען און מיר וועלען אנגעמען די שטרענגסטע מיטלען געגען אזא נישט בערעכענטע האנדלונג, וואס וועט שאדען ברענגען דעם עקזיסטענץ פון די ישיבה פאר וועלכען דער גאנצער קאמיטעט וועט זיין פעראנטווארטליך.

ועד המלמדים הכותבים בשם כבוד התורה ולומדי'.

„נא דיר א צווייער און פערקויף מיר די נשמה".

(צו די נאהנטע קהלה-וואהלען אין ראדאם).

פון ב. צווייג.

מען גרייט זיך צו די קהלה-וואהלען.

ווי די גמינע איז שוין אליין מודה זאלען די וואהלען צו דער נייער קהלה פארקומען אין אייניגע מאנאטען ארום. אלענפאלס נאך דעם היינטיגען זומער.

לויט די אינפארמאציעס, וואס מיר דערהאלטען און לויט די פערשידענע ידיעות וואס דערגעהען צו אונז, גרייט מען זיך אין דער גמינע צו א אינטענסיווער וואהל-אקציע. א פנים, אז די ה״ה-תקיפים פון אלטען אבגעלעבטען קהל-שטיבעל ווילט זיך נאך און זיי האבען חשק צו פערבלייבען אויף ווייטער אין פילען קאמפלעט אלס די מושלים אין אלס די געזאלבטע פון א לעגאליזירטער דיקטאטור אין דער נייער קהלה.

די דאזיגע „נאבעלע" ה״ה און „אדעל-לייט" האבען, משמעות, דערשפירט, אז זייער הערשערישע מאכט געהט צו ענדע; אז אייביג קאן מען נישט בלייבען רייטען אויפ'ן רוקען פון דער ארימער קליאטשע און סוף כל סוף גליטשען די מאכט-האבענדיגע לייצעס זיך ארויס פון די הענד. זיי זעהען שוין יעצט קלאר. אז דער גרויסער יום-הדין קומט-אן, ווען מען ברויך זיך שטעלען פאר א עפענטליכען משפט און בעווייזען שווארץ אויף ווייס מיט ציפערדיגע איליוסטראציעס, וואס זיי האבען אזעלכעס אויפגעטוהן און געשאפען אין משך פון זייער 4-יעהריגער קאדענץ.

עס איז דערום א גאנץ פערשטענדליכע זאך ווען מ'הערט, אז די עובר בטל'דיגע יעצטיגע גמינע גרייט זיך אזוי דורך פערשידענע פלענער און קאנצעפציעס צו ערראבערען אויף דאס ניי די זעלביגע פאזיציעס אין דער נייער קהלה. ס'איז אינטערעסאנט און גאר בעזונדערס כאראקטעריסטיש דער אופן פון דעם ארט צוגרייטען זיך צו די וואהלען. דער סיסטעם און דער מהות פון דער געפלאנטער „פארבערייטונג'ס-אקציע" קאן אפשר בעצייכענט ווערען אלס זעהר א אריגינעלער און אלס ווייטער „דיפלאמאטישער" קוק מצד די פאליטיקאנער אינ'ם „פארלאמענט" פון לובלינער 9.

לויט די דערגאנגענע צו אונז ידיעות, בעשטעהט סך הכל דער גאנצער מאטעריאל צו דער וואהל-אקציע אין דעם, וואס אין גמינע האט מען אלעם ערשטענס גענומען בעזארגען זיך מיט פערשידענע אויספיהרליכע רשימות און גענויע אויסציגען פון דער געזעל. „עזרה". וואו ס'פיגורירען די אלע נעמען פון די יעניגע, וואס האבען בעקומען א געוויסע שטיצע אויף פסח, נישט אויסגעשלאסען אפילו אזעלכע נעמען, וואס זענען פערשריבען אין עזרה-ארכיוו צום ערשטען און צום לעצטען מאהל, אדער אזעלכע, וואס האבען נאר צייטווייליג און איינמאהליג גענאסען פון די עזרה-נתינות.

דער צוועק פון צונויפשטעלען און צונויפזאמלען דעם דאזיגען עזרה-מאטעריאל איז גענוג קלאר און אפען: מיט דער דאזיגער אזוי גערופענער צוגרייטונג'ס-ארבייט צו די וואהלען, ווערט פשוט געציעלט, אז די נעמען פון די אלע, וואס האבען גענאסען איינמאהל, צי מעהרערע מאהל, פון דער עזרה, אז זיי זאלען געפסל'ט ווערען צו די וואהלען און פערלירען זייער שטים-רעכט צו די פאסטשטעהענדע וואהלען פון דער נייער קהלה.

די דאזיגע ה״ה, וואס האבען א גרונד צו צווייפלען וועגען דער זיכערקייט און גאראנטיע-אויסזיכטען פון זייערע נייע מאנדאטען, האבען דא א גאנץ לייכטע ארבייט, אזוי אין טעכנישען זין, דען זיי קומען דאך צום גרייטען און אין משך פון געצעהלטע שעה'ען דערוויסען זיי זיך אלצדינג, ביי וואס עזרה האט שווער און ביטער געארבייט מאנאטען-לאנג. צווייטענס אין דאס פאר זיי א גאר בעקוועמע אויסגאבע דערמיט, וואס אין דעם פאל האבען זיי צו-הילף א וואהל-אקולניק, אויף וועלכען זיי שפארען זיך אן און שטיצענדיג זיך אויף זיין כח האבען זיי א גאלדענעם לעז אזעקצו'פסל'ען די יעניגע הונדערטער וועהלער, וואס דער גורל האט זיי בעשטראפט אפילו נאר איין מאל געשטיצט צו ווערן פון דער געזעלשאפט.

אט אין וואס עס בעשטעהט די צוגרייטונג'ס-ארבייט פון יענע אדונים, וואס ווילען ווייטער אנטרייבען מיט'ן געזעלשאפטליכען וואגען. אנשטאט זיך פארבערייטען מיט א בעריכט פון זייער לאנג-יעהריגער טהעטיגקייט און אנצוווייזען וואס איז אויפגעטוהן געווארען פאר קהל'ס הונדערטער טויזענדטער זלאטעס, וואס איז איינגעפלאסען אין פערלויף פון דער צייט אין דער גמינע-קאסע, גריבעלט מען זיך בעסער און מען נישטערט צווישען עזרה רשימות, כדי צו פערבראקירען הונדערטער יודישע נעמען, וואס זענען פערשריבען, מעג זיין אלס צייטווייליגע מקבלים. אז ביי זיי זאל אנגענומען ווערען די ווירדע פון א בירגער און וועהלער ער זאל קיין צוטריט נישט האבען צו דער וואהל-אורנע.

מסתמא האבען די קהל'שע „דיפלאמאטען" געפונען אין דעם א וויכטיג שטיקעל ארבייט. זיי זעהען אפשר דערין א סגולה צו בעזייטיגען די געפאהר, וואס בעדראהט זייערע מאנדאטען. אבער אזעלכע מיטלען זענען ווייניג ביכולת אויף אבצורייניגען א וועג פאר די דאזיגע „חכמים", וועלכע זענען שוין פון אלע געשטעמפעלט געווארען אלס תקיפים און דיקטאטארען. פריהער פאר אלעם זאלען אט די ה״ה אנגעבען א בעריכט און זאלען זיי אנווייזען אויף די גרויסע מעשים, וואס זיי האבען געלייסטעט פאר דעם גוטס פון דער שטאדט, זאלען זיי אנווייזען אויף די גרויסע ווערטהען און בנינים, וואס זיי האבען אויפגעשטעלט און בעשאפען צום נוצען פון דער אלגעמיינער יודישער געזעלשאפט. דאס אין דער ערשטער עקזאמען, וואס זיי בדרויכען פארשטעלען פאר דער עפענטליכקייט.

דער ערשטער ארויספאהר אויפ'ן שליאך, וואס פיהרט צו דער עזרה, וועט נאר זיי נאך מעהר דעמאסקירען און פערפיהרען אויף א זומפיגען באדען. קודם כל ווילען מיר פרעגען אט די דאזיגע גמינע-ה״ה. וויפיעל ס'האט זיי געקאסט די פסח-אקציע און וויפיעל זיי האבען בייגעטראגען דער „עזרה" אויף צו העלפען איהר און איהר גראנדיעזע פסח-אקציע. וואס זיי האבען זיך עפיס אזוי ראפטום א נעם געטוהן זוי-

הינטער די קוליסען פונ'ם אמאליגען מאגנאטען לעבען אין ראדאם.

31. פון מלך אביון.

די רייזע קיין ווין.

ווען דער צוג איז אנגעקומען אויף דער ראדאמער סטאציע און אויפ'ן וואקזאל איז ענטשטאנען א גרויסער געדראנג אין ענגשאפט פון די פאסאזשירען ביים ארויסגאנג, האט די ראדאמער פרוי, וועלכע האט פריהער צוגעזאגט ביילקע און איהר מוטער צופאהרען צוזאמען אין איין וואגאן — איצט אויסגענוצט א פאסענדע געלעגענהייט אבצוטיילען און צושיידען זיך פון דער בעקאנטער ראדאמער געזעלשאפט. זי האט עס געמאכט זעהר געלונגען. בין צום ארויסגעהן האט זי זיך ענג געהאלטען מיט ביילקע, אבער צוקומענדיג צו דער ארויסגאנג'ס-טהיר, וואו דער באהן-בילעטער האט געסטעמפעלט די בילעטען, האט די מענשענכוואליע, וואס האט זיך מיט אימפעט געריסען פריהער זיך ארויסצובעקומען אויפ'ן פעראן, כדי צו פערכאפען א ליידיג ארט אין וואגאן — זיך געשטעלט צווישען דער ראדאמער פרוי און ביילקע און אזוי נאך איז די בעקאנטע פרוי פערשוואונדען געווארען אין גרויסען געווימעל, איילענדיג זיך א נערוועזע, וואס פריהער אריין אין א וואגאן, וואו ביילקע מיט דער מוטער זאלען זי מעהר נישט טרעפען.

די ראדאמער פרוי האט צו דעם צוועק אויסגעקליבען איינעם פון די לעצטע וואגאנען, וועלכער איז געווען איבערגעפאקט פון פאסאזשירען און זי האט קוים בעוויזען זיך דארט אריינצושטופען. דא אין דעם ענגען וואגאן איז זי זיכער געווען וועט ביילקע און איהר מאמישי — ביידע בעקאנטע פרויען. — געוויס נישט קאנען איינשטייגען און זי וועט איינע אליין פאהרען ביז ווין.

דער פלאן האט זיך איהר איינגעגעבען. זי איז שנעל פערלוירען געווארען פון ביילקעס אויגען אין אנטרינען געווארען פון פעראן. זי איז אוועק אין די לעצטע וואגאנען, זי האט קוים געפינען א ארט צושטעהן ביים פענסטער. אויפ'ן פעראן איז געוואקסען כסדר דער טומעל. פאסאזשירען זענען אויסגעשטיגען, פאסאזשירען זענען איינגעשטיגען. א גערודער, א געשטיפעריי, א לויפעריי. אממייסט פון די רייזענדע פאהרען קיין ווין און אויף אזא לאנגע רייזע וויל זיך יעדער בעזארגען מיט א בעק-

כען אין די עזרה-ארכיוון?

יאָ. זאָל חאָטש די וועלט וויסען, אז די ראדאָמער גמינע האָט אין א יאָהר פון נויט, הונגער, אַרבייטסלאָזיגקייט און עקאָנאָמישען רואין פון די יודישע מאסען געהאט א כח צו אסיגנירען פאר „עזרה" אלס א צו-שטייער צו איהר גרויסער פסח-אקציע, אַזש גאנצע 6000 זלאָטעס, בשעת די קעלצער קהלה, וועלכע איז אפשר א בעדייטענד-קלענערע ווי די ראדאָמער, האט בעשטימט 15000 זלאָטעס אויף דער פסח-אקציע.

אויך די „רויגע" סומע פון די 6000 זל. האָט די ראדאָמער גמינע נישט געגעבען, חלילה, אין בּאַאר, נאָר געגעבען האט זי די עזרה-פאָרשטעהער קויטלעך פון דער עטאט-סקלאָדקע, זיי זאָלען געהן איינקאסירען. אָט אויף אזא „קלוגען" אופן האָבּען די דאָזיגע ה"ה אָבגעפּטור'ט דעם עול פון דער פסח-אקציע פאר די הונדערטער און טויזענדטער נויטבּעדערפטיגע און יעצט וואָלטען זיי חאָטש געוואָלט אפשר האנדלען אַ גאַלדענע מציאה: פאר 6000 זלאָטעס, וואָלטען זיי, אפשר, זיך געוואונשען איינצוהאנדלען דורך די עזרה-רשימות חאָטש ווייניגסטענס פאר 30 טויזענד זלאָטעס אָרימעלייט און מקבלים, כדי הונדערטער פון זיי זאָלען חאָטש אָוועקפאלען און אויסגעשטראָכען ווערען דערגאָך פון די וועהלער-רשימות.

ווען די דאָזיגע ידיעות בנוגע דאָס זאמלען די עזרה-רשימות זאָלען זיך פאַקטיש אַרויסווייזען פאר ריכטיג ווי כ'ווערט איבערגעגעבען, וואָלט עס געווען ממש א סקאנדאל. צווישען די תּאָמ „עזרה" האט געשטיצט אויף פסח, געפונען זיך בלי ספק פיעל בכבוד'ע, וואָס פיהרען נאָך אפשר לפנים א פערשטעלט רייך לעבען און וואַרגען זיך נאָך אפשר אין עפליכע צימערען, און וויצו אט די דאָזינע בכבוד'ע, וועלכע האָבּען קיינמאָהל צומאָלט נישט גע'חלומ'ט, אז זיי וועלען דאַרפען א מאָהל געניסען פון עזרה — זאָלען פערגיסטרירט ווערען צום ערשט אלס מקבלים און דערנאָך איבערגעהן אין דער מדרגה פון צווייט-ראנגיגע בירגער, פערלירענדיג דאדורך זייער וועהלער-רעכט — וואָלט עס געווען א הימעל-שרייענדע עוולה. די דאָזיגע בכבוד'ע האבען געוויס נישט איינגעשטימט צו געניסען פון עזרה סיידען מיט דער פולער זיכערקייט, אז דאָס וועט זיי בעגעבען בסתר און אין דער שטרענגסטער געהיימניס און ס'איז א גרויסער א גאנצער גרויסער פראַגע-צייכען, אין פאל ווען אָט די דאָזיגע בכבוד'ע יודים וואָלטען געוויסט, אז זיי וועלען גע'חתמ'עט און פעראורטיילט ווערען אזוי גוט ווי פּראָפעסיאָנעלע שנאָרערס — צי זיי וואָלטען מסכים געווען צו נעמען אפילו די גרעסטע מאָס פון אונטערשטיצונג.

ס'איז מעהר ווי וואהרשיינליך, אז אזעלכע פאמיליעס, וויסענדיג, אז דערפון קאָן ליידען זייער פּערזענליכער כבוד, זייער מענשליכע ווירדע און, אז זיי קאָנען דיסקוואליפיצירט ווערען אלס פולבערעכטיגטע וועהלער, וואָלטען זיי אלץ מוחל געווען און בעשטאנען צו הונגערען נאָך 8 טעג פסח און קיינמאָהל אין דער וועלט נישט איינגעשטימט פאָר א צווייער צו פערקויפען זייער נשמה, זייער מענשליכען שטאָלץ און בירגערליכע עהרע.

יאָ, אזא האנדלונג וואָלט געווען א סקאנדאליעזע ערשיינונג שוין צוליב דעם אליין, וואָס ס'איז גאנץ מעגליך, אז צווישען די, וועלכע האָבען בעקומען שטיצע אויף פסח, געפינען זיך אזעלכע, וואָס האבען דאָס ערשטע מאָהל איז זייער לעבען טועם געווען דעם ערשטען ביסען פון דער געזעלשאפטליכע פילאנטראָפּיע און ביז צו די וואהלען האָבען זיי נאָך נישט פערלוירען די האפנונג צו דערשלאגען זיך צו א בעסערע מאטעריעלע מדרגה, אז פון נעמער'ס זאָלען זיי פערוואנדעלט ווערען אין געבער'ס. מיט וועלכער רעכט און יושר קאָן מען אזעלכע מענשען אראָבשטויסען אויפ'ן רגאַ פון שפלות און געפאלענקייט און פאר איין מאָהל, וואָס זיי האָבען געוואָלט זייערע הונגעריגע מאָגענס איינשטילען מיט א שטיקעל מצה און צערעס-פוטער זיי אזוי שטרענג צו בעשטראָפען און שטעמפלען זיי ווי אלס איינפאכע בעטלערס, איבער וועלכע כ'זאָל זיין חל דאָס געזעץ, אז צוליב דעם, וואָס זיי האָבען אייז מאָהל גענאָמען פון געזעלשאפטליכע שטיצע זאָלען זיי פערלירען זייער בירגערליכע רעכט אלס וועהלער?

אין אזא פאל איז דאָך נישט אויסגעשלאָסען, אז די זעלבע מעטאָדע זאָל אויך נישט אנגעווענדעט ווערען אויף די, וואָס בעקומען פון גמינע מעות חטים פון מתן בסתר, ווייל ווער קאָן דען אָט די דאָזיגע פּאָליטיקאנער קאָנטראָלירען? אויף אזא אופן וואָלט זיך ממש געשאפען א טראגי-קאָמישע לאגע: פון איין זייט וואָלט עס מכלומר'שט געטראָגען דעם נאָמען מתן בסתר, וואָס קיינער אויסער געצעהלטע און איינצעלנע פערטרויאונג'ס-מענער מעגען דערפון וויסען, און פון דער צווייטער זייט וואָלט נישט קיינער געשטאָנען ביי דער האנד און נישט געלאָזט, אז די נעמען פון די, וואָס געניסען פון מתן בסתר, אז זיי זאָלען נישט אריינגעצויגען ווערען אין די גע'פסל'טע וועהלער-רשימות און אזוי נאָך במילא געשטעמפעלט ווערען בפרהסיא אלס עפענטליכע מקבלים.

אין פאל פון בענוצען זיך מיט אזעלכע דרכים און מיטלען וואָלט ענטשטאַנען די פראגע, ווי אזוי בעטראַכטען די דאָזיגע ה"ה דעם ענין צדקה און רחמנות: צי אין צדקה אַן פאר זיך א זעלבסט-צוועק, כדי צו העלפען פשוט געדרוקטע און אָרימע בכבוד'ע, אָדער צדקה הייסט ביי זיי א מיטעל צו מאַכען אָרימעלייט און זיי אויסשטעלען אויף קצבה, כדי יביא יומם, אז אמאָהל אמאָהל, אויפ'ן מעגליכסטען טויזענדסטען פאל צו קאָנען זיי ענטרעכטען פון געוויסע עהרענווירדיגע רעכט?...

די, וואס גיבען איבער וועגען דעם דאָזיגען „שטודיום" אין די עזרה-רשימות ערקלערען בדרך אגב, אַז דערמ'ט זאָל מען אויסען זיין אָבצושוואכען דעם כח פון די יודישע אַרבייטער-פאַרטייען וועלכע גרייטען זיך דאָס מאָהל אויך צו די קהלה וואהלען, מחמת פיעל וואָס האָבען בעקומען שטיצע פון „עזרה" קומט אויס, לויט זייער מיינונג, זענען ארבייטסלאָזע יודישע אַרבייטער און בעלי-מלאכות, וועלכע שטימען פאָר זייערע פארטייען.

לויט אָט דער אינטערפרעטאציע, וואָלט מען, אלזאָ, געקענט דרינגען צוויי מסקנות: ערשטענס, אז די דאָזיגע ה"ה ריכטען זיך אויף וואהל-ליסטעס פון די יודישע ארבייטער-פאַרטייען, פאר וועמענס כח זיי שרעקען זיך אביסעל אָב און צווייטענס, איז, אפנים, ביי זיי כשר אלע מיטלען, כדי אָט די געפאהר צו בעזייטיגען און פאר זיי איז גאנץ רעכט דער דאָזיגער „געלונגענער" מאָטיוו אויף נישט צו דערלאָזען קיין פאָרשטעהערשאפט פון דער יודישער ארבייטערשאפט אין דער נייער קהלה.

טאקע אַ „וואוילער" חשבון, אָבער צי דער דאָזיגער חשבון וועט שטימען און צי דער דאָזיגער מיטעל וועט העלפען — אָט דאָס איז נאָך דערווייל א גרויסע פראגע.

וועמערען פלאַץ. רייסט זיך יעדער ווי א שטורם און לויפט פון איין וואגאָן צום צווייטען. יעדער סהוט זיך א עצה, דער אויף דעם פעראָן שטעהענדיגער עולם ווערט שיטערער. דער גרעסטער טהייל האָט ווי עס איז זיך אריינבעקומען אין די וואגאנען. און ביילקע מיט די מוטער קאָנען זיך גאָרנישט דערשלאָגען צו א וואגאָן. זיי ווערען געשטויסען פון אלע זייטען און אומעטום, וואו זיי עפענען א טהיר איז פיעל געפאקט מיט מענשען, אזוי, אַז זיי מוזען אָבטרעטען צוריק.

אויפ'ן פעראָן איז שוין ליידיג. ס'איז נאָך אינגאנצען געבליבען איינינע מיגוט צום אָבגאנג פון צוג. ביילקע מיט דער מוטער לויפען צעמישטע אויף דער גאנצער לענג פון דער ליניע, וואו דער צוג איז אויסגעשטעלט און זיי געפינען אין ערגיץ נישט קיין פלאַץ. אין דער לעצטער פערבליבענע פאר מינוטען איז אָנגעקומען אויפ'ן פעראָ', א פערסאָפּעטער, א הערליכער, ברונעטער מאַנספּערשוין, אָנגעטון אין א הערליכע מיליטערישע מונדור. מיט א וואריזע אין האנד און צוזאמען מיט ביילקע און ביילקע'ס מוטער איז ער איצט אויך ארומגעלאָפען זוכען א אָרט אין א וואגאָן. אלע דריי זענען פארביי דעם וואגאָן, וואו די ראדאָמער פרוי איז געשטאַנען. אָבער ווי נאָר די דאָזיגע פרוי האָט נאָך פון דער וויטענס דערזעהען זיי דערנעהנטערען זיך צו איהר האָט זי זיך אויסגעדרעהט מיט'ן אָקסעל צום פענסטער, נישט וועלענדיג מ'זאָל זי בעמערקען. דאָס הארץ ביי איהר האָט געצאַפּעלט. זי האָט שטאַרק געוואָלט דער דאָזיגער הייך-געוואקסיגער און ברייט-פּלייציגער שעהנער הערר זאָל דאָ איינשטייגען. זי ערוואַרט איהם די גאנצע צייט א פיבערדיגע. אָבער זי בעהערשט זיך מיט אלע איהרע קרעפטען נישט צו ווייזען זיך פאר איהם. זי האָט דאָס מורא צוטוהן איבער ביילקע, און איהר מוטער, פאַרן בלויזען געדאנק, טאָמער דערזעהט איהר דער דאָזיגער יונגער הערר און ער וועט אהער דאָ איינשטייגען, איז אויך מעגליך, אז ביילקע מיט איהר מוטער זאָלען אריין אין זעלבען וואגאָן און דאָס שמעקט איהר זעהר נישט. דאָס קאָן איהר פערראַטען, אז ראדאָם זאָל זיך באלד דערוויסען מיט וועמען און נאָך וואָס זי פאָהרט איצט קיין וויען.

די ראדאָמער פרוי איז איצט געשטאַנען אין וואגאָן א צאַפּעלדיגע. זי האָט אינגאנצען געציטערט פאר שרעק. אָט שטעהט דאָ ביי איהר טהיר דער דאָזיגער הערר מיט ביילקע. ער האָלט שוין די קליאמקע אין האנד. אָט האָט ער זיך ארויפגעחאַפּט אויף די שטיגלעך און קוקט אריין, צי ס'איז דאָ א איבריג אָרט, און זעהענדיג, אז די קופּעע, איז געדיכט בעזעצט אַזוי, אז

וואס פאר אנ׳ערציהונג

מיר דארפען געבען אונזערע טעכטער.

די וויכטיגקייט פון פראפעסיאנעלער בילדונג.

אונטער׳ן ווארט „יוגענד“, וועלכע מיר ווילען פארברייטען צו א זעלבסטשטענדיגען לעבען, פערשטעהן מיר שטענדיג די מענליכע יוגענד, הגם דער אינטערוואקסענדער דור בעשטעהט מעהר פון מיידלעך.

דער אידעאל פון ס׳רוב עלטערן איז צו לערנען זייערע טעכטער אין גימנאזיום. דער פאטער נעמט אן אלע מיטלען צו מאכען פון זיין טאכטער א געבילדעטע פרוי. אין אנהויב זענען די עלטערן גליקליך. זייער קינד לערנט שוין אין 4. קלאס גימנאזיום, אין 5. קלאס. ווען דאס מיידעל קומט אבער אין די העכערע קלאסען — קומט די אויסניכטערונג בײ די עלטערן און אפילו בײ די שילערינס גופא. די מיידלעך מיט מאטורא-צייגנישען שטעהען פאר די טירען פון דער אוניווערזיטעט אהן גלענצענדע אויסזיכטען אויף דער צוקונפט.

ס׳רוב יודישע מאטורישיסטקעס קומען אויפ׳ן פילאזאפישען פאקולטעט און שפעטער נאך א פאר יאהר ארבייט אין דער הויך-שול, מאכען זיי א קאריערע פון א לערערין. די גליקליכע פון זיי, וועלכע כאפען זיך שוין יא אריין אין גן עדן פון דער וויסענשאפט, אויפ׳ן מעדיצינישען פאקולטעט, האבען אויך נישט קיין גרויסע אויסזיכטען אויף פיהרען א זעלבסטשטענדיגען לעבען. אין בעסטען פאל קומען זיי אן אלס דאקטאר אין דער קראנקען-קאסע, אבער דעריצו פאדערט זיך זעהר גרויסע פראטעקציע, און נאר יחידי סגולה זענען זוכה דערצו. ס׳רוב אבער פריש-געבאקענע דאקטארקעס האבען כמעט נישט קיין אויסזיכטען צו לעבען פון דער מעדיצינישער פראקטיק.

אויב מיר זאלען זיך אפילו שטעלען אויף דער הנחה, אז פאר שילערינס פון די גימנאזיעס און אוניווערזיטעטען שטעהט פאר א גלענצענדע קאריערע, בילדען זיי אבער מעהר נישט ווי 5 פראצענט פון די אלע מיידלעך, וואס זענען געצוואונגען זיך צו לערנען א מלאכה. און דא מוזען מיר מודה זיין, אז אויף דעם געביט האט זיך גארנישט געענדערט. די מלחמה האט צושטערט די אלטע יסורות פון יודישען לעבען. דער פאטער קאן נישט האלטען די טאכטער אין שטוב ביז צו דער חתונה, ווי עס איז געווען אין די אמאליגע גוטע צייטען, יעדעס מיידעל מוז פערדינען אויף צו לעבען. און דא שטעלט זיך פאר די עלטערן די הארבע פראגע, וואס פאר א פאך צו לערנען זייער קינד.

אויב מיר זאלען אננעמען, אז 80 פראצ. מיידלעך לערנען זיך די מלאכות, וואס ליגען שוין פון לאנג אין די הענד פון פרויען, ווי שניידעריי, וועש-נייהעריי, מאריסטקעס און א טייל געהט אריין אין האנדווערק און אינדוסטריע אלס נישט קוואליפיצירטע ארבייטערינס, בלייבט נאך אלץ איבער א גרויסער פראצענט מיידלעך, וואס פאלען אריין אין האנדעל אלס פערקויפערינס און ענליכע אמטען. קיין הויך-קוואליפיצירטע פרויען קרעפטען זענען איצט אין האנדעל נישטא. ס׳רוב האט מען דא צו טון מיט אנגעשטעלטע, וועלכע בעזיצען אנ׳איינגעבוירענע אינטעליגענץ, ווי פאך-בילדונג. די פערקויפערינס האבען בײ אונז בכלל נישט קיין שום געהעריגע פאך-אויסבילדונג. דאס ווירקט דעריבער זעהר שלעכט אויף די פערדינסטען און די אנגעשטעלטע-פרויען אין די האנדעלס-אונטערנעמונגען בעקומען זעהר נידריגע גאזשעס.

צו פעלד-ארבייט און הויז-דינערשאפט האבען אונזערע מיידלעך נישט קיין איבריגען חשק, די דאזיגע פאכען לאקען נישט, ווייל זיי געבען נישט קיין שום אויסזיכטען אויף דער צוקונפט.

אין מערב-אייראפא בעשעפטיגט זיך אפילו די פערהייראטע פרוי בײ א פאך, אפילו דאן, ווען זי האט איינגע קינדער טראגט זי נאך אויף זיך א טייל פון דער דאגת פרנסה. דאס לעבען אין בערלין, פאריז, לאנדאן און אין אלע אנדערע גרויסע אייראפעאישע צענטרען איז אזוי שווער, אז דער קאפ פון דער פאמיליע איז בשום אופן נישט בכח ארויסצוציהען די חיונה פאר׳ן גאנצען הויז-געזונד. אלע מוזען דארט ארבייטען, דער מאן, די פרוי און די ערוואקסענע קינדער, און דאן ערשט קאן מען ווי נישט איז אדורכשטופען מיט דער גרויס-שטעדטישער הוצאה.

עס איז אפילו אמת, אז א גרויסער טייל פון די הויז-ארבייטען, וואס אונזערע פרויען מוזען אויספיהרען מיט גרויסער מיה און אנשטרענגונג, ווערט דארט, אין מערב-אייראפא, אויסגעפיהרט דורך ניי-ערפינדענע מעכאנישע אפאראטען, וועלכע פערלייכטערען זעהר פיל די ארבייט אין דער ווירטשאפט. אלץ ווערט דארט געטון מיט דער הילף פון עלעקטריע. פראטערירען, רייניגען, אויסטשעפיען ס׳בעטגעוואנד און ענליכע ארבייטען ווערען דארט אויסגעפיהרט מיט ספעציעלע מכשירים. די פרוי האט דעריבער צייט צו בעשעפטיגען זיך בײ איהר פאך. די קינדער ווערען אבגעגעבען אין שפיל-זאהלען, אינטערנאטען, פרעבעל-שולען, און דאס ביסעל מיטאג, וואס מ׳דארף אבקאכען פאר׳ן בני-בית פערנעמט דארט אויך נישט קיין איבריגע צייט, א 15—20 מינוט און פערטיג.

בײ אונז ווערט זעהר פיל צייט גע׳פטר׳ט אויף גארנישט. ס׳איז דעריבער נישט קיין וואונדער, וואס מיר זינקען אין ארימקייט. די ארבייט, זאגט מען, מאכט רייך, אבער נאר דעמאלס, ווען עס איז דא דער חשק צו דער ארבייט. און דער חוב פון דער געזעלשאפט איז טאקע צו ערמעגליכען די ארבייט פאר די, וואס ווילען ארבייטען. קודם כל דארפען די עלטערן אוועקווארפען זייערע פאר אורטיילען און שטרעבען צום אמת׳ן גליק פון זייערע קינדער, און דאס גליק פון דער מאדערנער פרוי בעשטעהט קודם כל אין זעלבסטשטענדיגקייט. מיר מוזען צולאזען די פרוי צו אלע פאכען, אזוי גוט ווי דעם מאן. מיר דארפען זי ערציהען אלס א קוואליפיצירטע ארבייטערין, כדי זי זאל נישט ווערען צופיל אויסגענוצט בײ דער ארבייט. אין אויסלאנד פערנעמט שוין די פרוי אנ׳ארט אלס קוואליפיצירטע ארבייטערין אין פערשידענע פאכען צוגלייך מיט׳ן מאן. מיר מוזען עס אויך איינפיהרען בײ אונז אין פוילען. און וואס פריהער אלץ מעהר ברכה און גליק וועט עס זיין, אי פאר די עלטערן, אי פאר די קינדער.

רפאל פעפער.

פיעל פאסאזשירען שטעהען, עפענט ער ניט די טהיר, נאר ער שרייט אריין און רופט: פראאו ד. פראאו ר.ז —

די ראדאמער פרוי, וועמענס נאמען עס הויבט זיך אן מיט דער „ד“. און וועמען דער דאזיגער העדר רופט ווירקליך, שווייגט און ענטפערט גארנישט אויפ׳ן דאזיגען רופען. איהר פנים איז יעצט טוידט-בלאס און איז אויסגעדרעהט ווי פריהער נישט צו דער סטאציע, נאר אין דער צווייטער זייט— צו די פאסאזשירען אין קופע. אז זי דערפיהלט, אז אונטער׳ן פענסטער שטעהט שוין קיינער נישט, כאפט זי א פארויכטיגען בליק פון דער זייט און ווען זי זעהט שוין ווירקליך קיינעם נישט, אטהעמט זי ערשט א ביסעל פרייער אב און בערוהיגט זיך.: ניט קיין דאגה — טראכט זיך די ראדאמער פרוי — דער יונגער מאנספערזאהן, וועט זיך שוין אנ׳עצה געבען, אז ער איז נאר דא אויף דער סטאציע וועט ער שוין צוריק אהיים ניט געהן. ער וועט שוין אויסגעפינען א ארט און וועט פאהרען. אז אבגערעדט איז אבגערעדט... און דאס, וואס זי האט זיך ניט אבגערופען אויף זיין רופען און ניט געגעבען קיין צייכען פון זיך, אז זי איז דא אין צוג — דאס קאן אויך ניט זיין קיין שטערונג און קיין שום סבה, וואס זאל איהם אבהאלטען פון דער רייזע. ווארום צווישען זיי איז אבגעשמועסט געווארען פריהער, אז ביידע זאלען אבפאהרען אין איין צייט און אין איין צוג. יעדער זאל איינשטייגען אין א בעזונדערן וואגאן און ניט האבען צווישען זיך קיין שום געמיינזאמעס אזוי לאנג ביז דער צוג וועט נאך זיין אויף די פוילישע גרעניצען.

צוליב דעם פריהער - געשלאסען געווארענעם אבמאך, איז איצט פרוי ר. געווען רוהיג און זיכער, אז דער יונגער העלד וועט בעשטימט שוין איצט פאהרען און ניט ליגען קיין אכט דערויף, וואס זי האט ניט געלאזט הערען פון זיך און ניט אנגערופען זיך אויף זיין רוף.

פרוי ר. האט פונדעסטוועגען פערפאלגט מיט דער גרעסטער שפאנונג יעדער בעוועגונג און טריט פון איהר בעגלייטער און אט האט זי ענדליך דערזעהן, ווי דער סטאציע-זאוויעדאווצע פעראינטערעסירט זיך מיט גרויס העפליכקייט מיט דעם יונגען מיליטער-מאן און צוליב איהם בעווארנט ער שוין אין איין וועגס די צוויי יודישע פרויען, פאר וועלכע ער זוכט אייך עטליכע ערטער אין איינעם פון די מעהר אנשטענדיגע וואגאנען.

נאכ׳ן איינגשטייגען פון דעם שעהנעם מיליטערישען יונגערמאן און די צוויי פרויען, ביילקע מיט איהר מוטער — האט דער צוג-פיהרער געגעבען דעם

וואס הערט זיך אין ראדאם.

דאס איבערטראגען די ראדאמער באהן-דירעקציע קיין כעלם האט נאך געוויסע שטערונגען.

דאס איבערטראגען די ראדאמער באהן-דירעקציע קיין כעלם טרעפט-אן אויף געוויסע שטערונגען. די סיבות פון די שטערונגען זענען, וואס דער בוי-פלאן, וואס די כעלמער שטאדט-פערוואלטונג האט צוגעטיילט דער דירעקציע אויף אויפצובויען א רייהע נויטיגע בנינים — ענטשפרעכט נישט לויט זיין גרויס פאר דער קאלאסאלער בוי-אקציע, וואס ווערט געפאדערט בכדי צו רעאליזירען דאס איבערטראגען אהין די ראדאמער באהן-דירעקציע.

צוריק מיט א יאהר ווען מ'האט אנגעהויבען ערנסט רעדען וועגען דעם איבערטראגען די ראדאמער דירעקציע קיין כעלם, האט דער כעלמער בורמישטש אונטערגעשריבען א אבמאך, לויט וועלכען די זארטיגע שטאדט-פערוואלטונג פערפליכטעט זיך אבצוטיילען 50 העקטאר באדען פון פלאץ „סמאראסטיא", אויף וועלכען די בנינים פון דער דירעקציע וועלען ווערען אויפגעבויט. לויט דעם אבמאך פון דער באדען-פערטיילונג איז דורך דער דירעקציע אויסגעארבייט געווארען א בוי-פלאן. וועלכער האט געקאסט העכער 100 טויזענד זל.

לעצטענס איז אין כעלם דער זעלבער פלאץ פערטיילט געווארען פערשידענע ארטיגע געזעלשאפטען און יחידים און ס'איז פאר דער ראדאמער באהן-דירעקציע פערבליבען נישט מעהר ווי 30 העקטאר און דער אייגענער ה' בורמישטש האט אין כעלמער „אוןשאנדזיעמסקי" אונטערגעשריבען א אבמאך לויט וועלכען די שטאדט כעלם האט נישט מעהר ווי 30 העקטאר.

ווען מ'האט שוין אין כעלם גערעכענט אנצוהויבען די בוי-ארבייט פון דער דירעקציע און אבטיילען דעם פלאץ לויט'ן פאראויסגעזעהענעם פלאן פון 50 העקטאר — האט מען זיך אנגעשטויסען אויף די שטערונגען און ס'איז ספעציעל וועגען דעם רעלעגירט געווארען קיין כעלם א פארשטעהער פון באהן-מיניסטעריום. מיט'ן צוועק צו פערשטענדיגען זיך מיט'ן דארטיגען בורמישטש א. א. ג.

ווי אזוי דער קאמפליצירטער ענין וועט ערלעדיגט ווערען איז נאך נישט באקאנט, ווייל מ'האט איהם איבערגעשיקט אין א העכערער אינסטאנץ. כעלם האלט אבער, אז דורך די דאזיגע מניעות ווערט נישט בעדראהט דאס איבערטראגען אהין די באהן-דירעקציע, מחמת צו דעם צוועק זענען שוין דארט געמאכט געווארען גרויסע אויסגאבען, וועלכע דערלאזען נישט, לויט איהר מיינונג, אז מ'זאל פון דעם פלאן רעזיגנירען.

פראטאקאלען פאר נישט צופאסען זיך צו די נייע האנדעל'ס-שעה'ען.

ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט אין אונזער צייטונג פון פאריגע וואך, איז דעם 10-טען קריטשען אריין אין קראפט א נייער געזעץ. לויט וועלכען ס'ווערען נארמירט און פעסטגעשטעלט די האנדעל'ס-שעה'ען און די צייט, ביז וואן די געשעפטען פון אלע בראנזשעס און האנדעל'ס-צווייגען קאנען זיין אפען.

לויט דעם נייעם געזעץ פאלט אויס די צייט פון שליסען די גרעסטע טהייל געשעפטען 7 אין אווענד. היות זומער-צייט איז נאך 7 אווענד גרויסער טאג איז דעריבער די סוחרים שווער אין אנפאנג זיך צוגעוועהנען צו דער נייער האנדעל'ס-צייט. היינטיגע וואך האט די פאליציי צונויפגעשטעלט פראטאקאלען געגען די יעניגע סוחרים, וואס פאסען זיך נישט צו צום נייעם געזעץ און האבען לענגער ווי 7 אזייגער אין אווענד אפען-געהאלטען זייערע געשעפטען און געוועלבער.

דער עטאט-שטייער פון גמינע ווערט אויסגעמאהנט דורכ'ן מאגיסטראט.

די גמינע האט איבערגעשיקט אין מאגיסטראט א גרעסערע רשימה פון עטאט-צאהלער'ס, כדי דער מאגיסטראט זאל ביי זיי איינמאהנען דורך צוואנג'ס-מיטלען דעם נאך נישט בעצאהלטען קהלה-שטייער פאר'ן יאהר 1926. דערהאלטענדיג די דאזיגע רשימה, האט דער מאגיסטראט די טעג פונאנדערגעשיקט „נאקאזען" צו די בעטרעפענדע עטאט-צאהלערס זיי זאלען אבערגולירען אין משך פון 3 — 4 טעג דעם עטאט-שטייער. אנדערש ווערט געדראהט מיט ליציטירען די שטוב-חפצים.

פאר'ן איינמאהנען אין פאר דער טרחה פון מאגיסטראט, ווערט צוגערעכענט צום עטאט-שטייער נאך 30%. אויסער דעם א געוויסע שטראף פאר דער פערלענגענע צייט, אין פאל ווען דער עקזעקוטאר טרעט צו צו דער ליציטאציע געהען-צו נאך קאסטען, אזוי, אז אלע נעבען-קאסטען, חוץ דער גרונד-שטייער, בעטרעפען ביז 50%.

פיעל פון עטאט-צאהלער, וועלכע האבען ערהאלטען די „נאקאזען" און פאר וועלכע דער עטאט-אבצאהל צוזאמען מיט די מאגיסטראט-קאסטען איז א ביסעל א צו-שווערער באלאסט, — האבען זיך געווענדעט אין דער גמינע מיט דער בקשה, צו טוהן זיי די „טובה" און פונאנדערלייגען דעם עטאט חאטש אין צוויי „ראטעס". אנדערע „דעמאקראטישע" פרנסים האבען די בקשות אבגעזאגט און די עטאט צאהלער'ס, צווישען וועלכע ס'געפונען זיך פיעל אינפערמעגליכע און אפשר אויך ארימע וועלען אזוי נאך זיין געצווינגען זיך גוט צו קוועהלען און בעצאהלען מיט אלע אנשטרענגונגען, אויב זיי ווילען פערמיידען און נישט דערלאזען מ'זאל זייערע שטוב-זאכען ארויסשטעלען אויף ליציטאציע.

לעצטען סיגנאל און די באהן האט געריהרט פון ארט.

א געוויסע צייט איז דער מיליטערישער הערר געפאהרען צוזאמען אין איין קופע מיט ביילקע און מיט ביילקעס מוטער. ווען דער צוג האט זיך אבער אריינגעשניטען אויף דער עסטרייכישער טעריטאריע און אנגעקומען אויף איינעם פון די סטאציעס פון יענער זייט גרענ'ץ, האט דער הער געבעטען ביים קאנדוקטאר צוויי פלעצער אויף דער צווייטער קלאס, ביז וויען, פאר וועלכע ער האט גלייך צוגעצאהלט דעם געהעריגען בעטרעף.

דער צוג איז אויף דער סטאציע געשטאנען א גרעסערע פאר מינוט און נאכדעם ווי דער קאנדוקטאר האט אויסגעשריבען צוויי בילעטען צווייטע קלאס האט זיך דער יונגער הערר ענטשולדיגט און איינגעשטיגען פון דער קופע, לאזענדיג זיך אויס'ן פעראן מיט'ן זעלבען ברוך: פראאו ר.! פראאו ר.! און כסדר מיט'ן דאזיגען אויסגעשריי געזוכט מיט זיין בליק אין די פענסטער-לעך פון אלע וואגאנען.

ביילקע, א נייגעריגע סון דאזיגען בעקאנטען רופען, וואס זי האט געהערט נאך אויף דער ראדאמער סטאציע, האט זיך אדעקגעשטעלט ביי איהר קופע-פענסטער, זייענדיג טשעקאווע צוזעהן, וועמען דער יונגער הערר זוכט אזוי שטארק. ביילקע האט לאנג נישט געברוכט ווארטען. ס'איז נישט אויסגעגאנגען אפשר קיין צוויי מינוט און דורך איהר פענסטער האבען אדורכגעשוועבט א פארל, וואס האט זיך געהאלטען געפרעסט אינטער די ארעמ'ס. אין וועלכע ביילקע האט גלייך דערקענט די ראדאמער בעקאנטע פרוי ר. מיט וועלכע זי האט אבגערעדט צו פאהרען צוזאמען ביז וויען—און דעם הערר וואס איז דער זעלבער, וואס איז גאר תאס אויסגעשטיגען פון איהר קופע.

ביילקע האט דאס פארל שוין נישט ארויסגעלאזט פון אויג און איהר בליק האט גערוהט זיך געצויגען אזוי לאנג ביז זי האט זיי געזעהן איינשטייגען אין די ווייטערדיגע וואגאנען פון צווייטע קלאס. די דאזיגע געשיכטע האט ביילקען שטארק פעראינטערעסירט און זי האט יעצט זיך געכאפט פאר וואס די דאזיגע ראדאמער פרוי איז אזוי ראפטום פערשווינדען געווארען פון איהר אויף דער ראדאמער סטאציע, און פאר וואס זי האט זיך אין ראדאם אויף דער סטאציע נישט אבגערופען די אויף דעם כסדר'דיגען רופען פון זעלבען יונגען הערר, וועלכער האט זי אזוי געזוכט און גערופען... ביילקע האט טראץ דעם, וואס די גאנצע זאך איז איהר געווארען זעהר איינפאלענד, סונדעסטוועגען בעשלאסען צו שווייגען און וועגען דעם גארנישט דערצעהלט קיינעם. אפילו איהר אייגענער מוטער.

אין וויען, בשעת ביילקע מיט דער מוטער האבען זיך שוין געפונען אויף דער צווייטער זייט וואקזאל. האבען זיי פלוצלינג צווישען דעם גרויסען מענשען-שטרום דערזעהן פרוי ר. וועלכע ווערט געפיהרט געארעמט פון דעם אייגענעם מיליטערישען הערר און ווי עפיס דורך א צופאל, אדער אפשר צוליב דעם גרויכען געדראנג, איז אויסגעקומען אזוי, אז פרוי ר. האט זיך צוזאמענגעשטויסען מיט ביילקע און איהר מוטער און זייערע בליקען האבען זיך

דער שטאַרקסטער ראַדאָמער פּוילישער ספּאָרט-קלוב ר. ק. ס. אין אַ פערביטערטע קאַמף מיט בר-כוכבא.

די פּוילישער ראַדאָמער ספּאָרט-קלובען האָבען לעצטענס אָנגעהויבען פיהלען אין דעם יודישען ספּאָרט-קלוב בר-כוכבא א שטאַרקען קאָנקורענט. אַ דאַנק א רייהע אויסצייכנונגען און פערשטאַרקונגען האָט בר-כוכבא נאָך פאַריאָהרען זיך ארויפגעאַרבייט אויף א העכערע מדרגה.

צום אָנהויב פון היי-יעהריגען מעטשעס-סעזאָן מיט דריי וואָכען צוריק איז בר-כוכבא ארויסגעטרעטען אין א מעטש מיט דעם שטאַרקסטען היגען פּוילישען ספּאָרט-קלוב ר. ק. ס. דער מעטש איז די גאַנצע צייט געווען א געוואַלדיג-אָנגעשטרענגטער און אַמביציעזער, בר-כוכבא האָט ארויסגעוויזען אויסגעשולטע טעכניק און אַ שטאַרקען ווידערשטאַנד'ס-קראַפט. און נאָך אַלע שטאַרקע אַטאַקעס מצד ר. ק. ס. איז איהר קוים געלונגען צו דערגרייכען א נצחון פון 2 געגען 1. ר. ק. ס., נישט זייענדיג בעפרידיגט פון אזאַ רעזולטאַט, האָט אויף היינטיגען זונטאָג ארויסגערופען בר-כוכבא אויף רעוואַנזש. צו דעם צוועק האָט ר. ק. ס., וועלענדיג פערשטאַרקען איהרע כחות-צוזאַמענשטעל ספּעציעל אַראָבגעבראַכט פון דער פּרעסט איהרע געוועזענע שטאַרקסטע שפּילער, מיט וועלכע זי בענוצט זיך אין אויסנאַהמ'ס פאַלען בעת מייסטערשאַפט'ס-מעטשען. דאַגעגען בר-כוכבא, נישט קוקענדיג אויף די שטאַרקע פאַרבערייטונג פון זיין געגנער, האָט נישט בעוויזען צו בעזאָרגען זיך מיט אַ געהעריגע מאַנשאַפט און געווען געצווינגען ארויסצוטרעטען מיט עטליכע רעזערוו-שפּילער. דאָס גאַנצע פּובליקום, וואָס האָט זיך דאָס מאָהל פערזאַמעלט אין א גרויסע צאָהל האָט, אָבשאַצענדיג די כח-ות פון ביידע צדדים, פאָראויסגעזאָגט א שטאַרקען דורכפאַל פאַר בר-כוכבא,

עס האָבען זיך זאָגאַר געפונען אזעלכע, וואָס האָבען זיך געוועט מיט געלד, אַז בר-כוכבא מוז ווענינגסטענס פערשפּילען א „האַלב-טוץ".

ווי איבעראַשט איז אָבער דעם עולם געוואָרען, ווען ויינע „נביאות'ע" זענען נישט פערווירקליך געוואָרען. בר-כוכבא אין זיין שוואַכען קאָמפּלעט האָט זיך גלענצענד פערטיידיגט און אין געוויסע מאָמענטען זאָגאַר שטאַרק בעדראָהט דעם געגנערס טויער. אויף דער 20-ער מינוט געלונגט ר. ק. ס. נאָך געוואַלדיג-אַטאַקירענדע אָנשטרענגונגען צו מאַכען א גאָל, און ביי דעם דאָזיגען „נצחון" בלייבט זי ביז'ן סוף שפּיעל. דער רעזולטאַט איז אַלזאָ געבליבען 1 געגען 0 לטובת ר. ק. ס.

ר. ק. ס. איז ווייטער נישט צופרידען מיט'ן דאָזיגען נצחון און ווי מען הערט, זאָל זי זיין ענטשלאָסען ווייטער צו רעוואַנזשירען מיט בר-כוכבא.

צום לויב איז בעזונדערס כדאי צו דערמאָנען דעם טויערמאַן פון בר-כוכבא שילדקראוט, וועלכער האָט דורך געשיקטקייט און גוטע אָריענטאַציע בעוויזען צו ראַטעווען עטליכע בעדראָהטע סיטואַציעס.

עס וואָלט נישט געשאַדט, אַז אין ספּאָרט-קלוב פון בר-כוכבא זאָל הערשען מעהר אָרדנונג, דיסציפּלין און אָרגאַניזירטקייט, כדי אין אַזאַ עהנליכען פאַל נישט צו בלייבען ביז דער לעצטער מינוט אין פערלעגענהייט, און נישט האָבענדיג זיך פריהער בעזאָרגט מיט א געהעריגען צוזאַמענשטעל. אזוי מוזען זיך ארויסהעלפען מיט רעזערוו און ארויסגעבאָרגענע כחות און אַזוי נאָך שפּילען אויף דער מערכה.

* * *

מכבי—ר. ק. ס. 4:1 (2:0)

א טאָג פריהער ד. ה. שבת, האָבען אויפ'ן ספּאָרט-פעלד פון ר. ק. ס. זיך צוזאַמענגעטראָפען אין אַ פריינדשאַפטס-מעטש די אויבענדערמאָנטע ספּאָרט-קלובען. צוליב דעם, וואָס מכבי איז ארויסגעטרעטען מיט א שוואַכע מאַנשאַפט האָבען, נאָכדעם ווי דער מעטש האָט זיך פערענדיגט, פערלאָזט דעם ספּאָרט-פעלד מיט א רעזולטאַט 4 געגען 1 לטובת ר. ק. ס.

ש — ם.

פערבאָט צו פערקויפען אַלקאָהאָל-געטראַנקען איבער דער צייט פון פאָבאָר.

אין קאָמוניקאַט, וואָס מיר האָבען בעקומען צוגעשיקט פון דער סטאַראָסטוואָ, ווערט פערבאָטען צו פערקויפען אין ראַדאָם און אומגעגענד אַלקאָהאָל-געטראַנקען, וועלכע ענטהאַלטען מעהר פון 50°/₀ אַלקאָהאָל-שטאַרקייט, ביז איבער דער צייט פון פאָבאָר פון 10 א זייגער אָוונד. אין די טעג ווען די פאָבאָר-קאָסיס'ע איז טהעטיג ווערט פערבאָטען דעם פערקויף ביז 4 א זייגער נאָך מיטאָג.

דער צוועק פון דער פעראָרדנונג וואָס פערביט אַלקאָהאָל-פערקויף איז, בכדי אויפצוהאַלטען די אָרדנונג אין די עפענטליכה רוה.

די שולדיגע, וועלכע וועלען עובר זיין און ברעכען די פעראָרדנונג, אונטערליגען א שטראָף פון 200 זל. אָדער ארעסט פון איין חודש. אויב דאָס עובר זיין אויף דער פעראָרדנונג חזר'ט זיך איבער, דאַן דראָהט א שטראָף ביז 1000 זל., אָדער ארעסט ביז דריי מאָנאַטען. די שטראָפען פון געלד און ארעסט קאָנען אויך גלייכצייטיג ארויפגעלעגט ווערען מיט איין מאָהל. אויסער דעם קאָנען אַלס שטראָף צוריק געצויגען ווערען די קאָנצעסיעס, וועלכע גיבען די רעכט צו האַנדלען מיט אַלקאָהאָל-געטראַנקען.

די דאָזיגע פעראָרדנונג איז פערעפליכטענד אויף דער פאָבאָר-צייט פון יאָהרגאַנג פון 1907, אָנהויבענדיג פון 1-טען מאַי ביז'ן 23-טען סעפּטעמבער 1928 י.

וואָס טהוט נישט א יוד צוליב פּרנסה...

(פון די ראַדאָמער מעשה'לעך).

געקומען אַהער א יונגערמאַן און ער האָט דאָ געפונען אַ פריילין, ווי זיין האַרץ האָט געגליסט. זיך אַביסעל געליבט און צום סוף חתונה געהאַט און גאָט האָט דאָס פּאָר בעשאָנקען צום יאָהר מיט אַ שעהן קינד. דאָס לעבען פון פּאָר-פאָלק וואָלט מען געקאָנט אָנרופען א גליקליכעס, ווען נישט איין קלייניגקייט וואָס זיי האָט געפעהלט — פּרנסה. מיט דעם האָט זיי גאָט נישט געבענטשט. דער יונגערמאַן האָט אָנגעהויבען צו קלערען וועגען א תכלית, ווי אַזוי מפרנס צו-זיין זיין בני-בית. אָבער די צייטען זענען שווערע, ביטערע און פּרנסה איז נישט בנמצא. האָט דער יונגערמאַן געקלערט און געקלערט און געפאַלען אויף אזא המצאה — ער וועט טהון אַ שידוך מאַקע מיט זיך אַליין, נעמען נדן און דאַן קומען צום ווייב און קינד און מאַכען א לעבען... אומר ועושה—געקלערט און געטוהן.

אין אַ פינסטערע נאַכט געזעגענט זיך דער יונגערמאַן מיט זיין הייס-געליבט ווייבעל, קושט זיין קינד און לאָזט זיך אין דער סביבה זוכען פּרנסה... פאַרסאָרט אין דערבייאיגען שטעדטיל ק. און דאָרט שליסט ער בעקאַנטשאַפט מיט א פריילין.

די הערצער פון ביידע האָבען אָנגעהויבען שלאָגען צום טאַקט און מ'האָט אָנגעהויבען שמועסן וועגען א תכלית...

דאָס פריילין האָט דערצעהלט פאַר איהרע עלטערן, אַז דער יונגערמאַן איז איהר בעשערטער, ווייל זי האָט איהם ליב און געבעטען זייער ברכה. די עלטערן איז דער יונגערמאַן אויך געפעלן און ס'איז בעשלאָסען געוואָרען איהם געבען 300 דאָלאַר נדן און אויך די טאָכטער. לעצטען חול המועד פּסח האָבען שוין בעדאַרפט פאָרקומען די תנאים אָבער אַז ס'איז נישטאָ קיין מזל איז כאָטש טהו זיך אָן אַ מעשה.

דאַרף זיך פּונקט טרעפען אַ שעה פאַר די תנאים, ווען דער „חתן" זיצט און שמועסט עפּיס מוט'ן קינפטיגען מחותן, סראָגט דער „נישט-גוטער" אַן עפּיס א ראַדאָמער יונגערמאַן אין שטוב. דערזעהן דעם „חתן" אַלס בעקאַנטען, שטעקט ער איהם אָב א ברייטען שלום עליכם און פרעגט איהם, וואָס טוט ער דאָ, וואָס הייסט זאָגט דער מחותן, דאָס איז דאָך מיין טאָכטער'ס חתן, באַלד דאַרף זיין די תנאים. דאָ הויבט זיך אויף דער יונגערמאַן און דערצעהלט, אַז דער חתן האָט אַ פרוי מיט א קינד.

אונבעמערקבאַר האָט זיך דער „חתן" ארויסגערוקט פון שטוב און עוקר געווען. איצט איז ער צוריק ביי ווייב און קינד און קלערט, וואו נעמט מען פּרנסה.

אַז מ'שמועסט ס'איז נישטאָ קיין גליק — איז כאָטש צעדרייס זיך...

באַהנט צונויפגעטראָפען. פרוי ר. איז געוואָרען רויט ווי פייער און וועלענדיג אויסמיידען א לענגערע בעגעגניש און גלויבענדיג, אין דער מעגליכקייט, אַז די צוויי ראַדאָמער יודישע פרויען האָבען זי רעכט נישט בעמערקט, האָט זי אַ האַסטיגען ציה געטוהן דעם הערד ביי דער האַנד, וואָס האָט געוואָלט בעדייטען דערויף צו פערשנעלערן די טריט און אויף א גיכער פערשווינדונג פון די פויזענדטער מענשליכע אויגען. איהר בעגלייטער, דער יונגער הערר, האָט זיך פערשטאַנען דערויף. ער האָט געוויסט, אַז פרוי ר. איז איבערגעשראָקען נישט צוטרעפען קיין בעקאַנטע. האָט ער שנעל פערקירעוועט אין א אומבעקאַנטע ריכטונג. אריינגעזעצט זיך שנעל אין איינעם פון די הונדערטער און טויזענדטער אויטאָס, וואָס זענען געווען אויסגעשטעלט אויף דער ברייטער און לאַנגער באַהן-גאַס פון וויען און אויגענבליקליך פערשווינדען אין אויטאָ מיט דער פרוי ר.

דאָס אַלעס האָט גוט אָבסערווירט און געזעהן ביילקע מיט איהר קליגען און דורכדרינגליכען בליק.

ביילקע מיט דער מוטער זענען אין קיין אויטאָ נישט איינגעזעסען. זיי זענען געגאַנגען צו-פוס ביז זיי האָבען דערזעהן אַ גרויסע אַפּטייק. זענען זיי אריין, און נאָכדעם ווי ביילקע'ס מוטער האָט זיך אָנגעפרעגט אויפ'ן גרעסטען וויענער כירורג און בעקומען אַ דייטליכען אדרעס, האָבען זיי גענומען א אויטא און תיכף געהייסען זיך פיהרען אויף דעם אָנגעוויזענעם אדרעס צום גרעסטען וויענער פּראָפעסאָר, א כירורג-ספּעציאַליסט.

(פאָרטזעצונג קומט).

אַלגעמיינע פערזאַמלונג אין סוחרים-פעראיין

היינטיגען זונטאג דעם 29 ה. ח. קומט פאָר אין סוחרים-פעראיין א אויסערגעוועהנליך אלגעמיינע פערזאַמלונג פון אלע מיטגלידער.

„זעזאַניעס" אויף הכנסה-שטייער ביז׳ן 30 קוויעטשען

דער סוחרים-פעראיין איז מודיע, אז די צייט אריינצוטראָגען „זעזאַניעס" אויפ׳ן הכנסה-שטייער איז ביז דעם 30-טען קוויעטשען ה. י.

דעלעגאַט פון ראדאָמער „אַאוקסיליום" אויפ׳ן צוזאַמענפאָהר אין וואַרשא

היינטיגע וואָך איז אין וואַרשא פאָרגעקומען א קאָנפערענץ פון אלע פראָווינצער אבטיילונגען פון דער יודישער סטודענטישער קערפערשאַפט „אאוקסיליום אקאדעמיקום יודאיקום", צוזאַמען מיט דער וואַרשאַוער צענטראַלע.

אלס דעלעגאַט פון ראדאָמער „אאוקסיליום" האָט זיך אויף דער קאָנפערענץ בעטייליגט דער ה׳ ה. בלומאַן, וועלכער האָט גענומען א אקטיווען אנטייל אין די בעריכטען פון די פערשידענע רעפערענטען.

אויף דער קאָנפערענץ האָט זיך ארויסגעוויזען, אז אין די 6 פערלאָפענע יאָהרען איז די ראדאָמער אָבטיילונג געשטאַנען אויפ׳ן 6-טען פּלאַץ בנוגע דאָס שטיצען מיט מאַטעריעלע הילף די צענטראַלע פון א. א. י.

פון האַנדווערקער-קלוב.

צוליב מאַנגעל אין פּלאַץ וועט דער בעריכט פון דער צעכען-פערזאַמלונג אין האַנדוו.-קלוב געדרוקט ווערען אין קומענדיגען נומער.

פון קאַמפּאַניעעצ׳ענס-טעאַטער.

היינטיגען פרייטאג, שבת און זונטאג ווערט דורך קאַמפּאַניעעצ׳ענס טרופּע אויפגעפיהרט פּרעמיערעס. זאַכען וואָס זענען אין ראַדאָם נאָך נישט געשפּיעלט געוואָרען.

די פאָרשטעלונגען פון דער טרופּע פערדיענען באמת זיי זאָלען מאַסענווייז בעזוכט ווערען. אין אנסאַמבל געהען אריין אינטעליגענטע און טאַלאַנטפולע ערשטקלאַסיגע בּיהנע-כחות. צו געהן זעהן שפּילען פּאַליאַקאָו׳ען איז באמת א נחת רוח. זיינע גאַסטראָליען דאָ אין ראדאָם זענען א גינסטיגע געלעגענהייט פאַר׳ן היגען טעאטער-פּובליקום וואָס גיט די מעגליכקייט צו זעהן איינעם פון אונזערע שענסטע און בעסטע יודישע ארטיסטען.

וואָרנונג.

אַזוי ווי שוין איינינגע מאָנאַטען ווי איך פאָדער-אויף דעם ה׳ **חיים גאָלדבערג** (דלוגא 56) צו א דין תורה און ער מיידט אויס דעם ארט ערלעדיגונג, צוליב געוויסע פּראָאויס אויסגערעכענטע טעמים, כדי צו פערדעקען זיינע קרעדיט-מעשים, אלזאָ פאָדער איך איהם דאָס לעצטע מאָהל צו שטעלען זיך צו א דין תורה ביז דעם 1-טען מאי ד. י. אין געגענטייל וועל איך זיין געצווינגען צו בעלויכטען דעם גאַנצען ענין פאַר דער עפענטליכקייט אין ציהען ווייטגעהענדע קאָנסעקווענצען.

די וואָרנונג פון ה׳ **גאָלדבערג** אין דער צייטונג נומער 15 (205) איז צו בעטראַכטען אלס מאַנעוור צו ווירקען אויף דער עפענטליכקייט.

הערשעל גרינבוים וואַרשאַווסקא 21.

10 יאָהר שווערע תפיסה פאַר דער׳הרג׳ענען דעם טאַטען.

אין ראדאָמער קרייז-געריכט איז היינטיגע וואָך, מאנטאג, געמשפּט געוואָרען א זוהן, וועלכער האָט דער׳הרג׳עט זיין אייגענעם טאַטען.

דער איינוואָהנער פון דאָרף טשעפּלא יוליאן טשובאַק איז דעם 39 1927 געפאָהרען מיט זיין פאָטער אויפ׳ן יאריד קיין ראדאָם. קומענדיג אויפ׳ן שאָסע ביי קאָפּאָווא, האָט יוליאן דער׳הרג׳עט זיין טאַטען מיט א שווער און גראָב שטיק האָלץ פון פערד-געשפּאַן (קלאָניצע) דערלאַנגענדיג עס איהם עטליכע מאָהל אין קאָפּ. דער פאָטער-מערדער האָט אין אנפאנג געפּרובט סימולירען א באַנדיטען-אָנפאל אויף זיי ביידען כדי זיך בעפרייען פון א חשד און פון שטראָף. דאָס איז אָבער נישט געלונגען.

די ארויסגערופענע עדות, צווישען זיי אויך די מוטער פון אָנגעקלאָגטען, האָבען אָנגעגעבען אנ׳ערקלערונג, אז דער גע׳הרג׳עטער איז געווען א גרויסער דעספּאָט, ער האָט שלעכט בעהאַנדעלט זיין פאַמיליע, איבערהויפּט זיין פרוי און, אז ער האָט זיך אויסגעפיהרט אונמאָראַליש.

נאָכ׳ן אויסהערען די רעדעס פון פּראָקוראָר און די רעדע פון אדוואָקאַט שטשאווינסקי האָט דאָס געריכט נאָך א שעה׳דיגע בעראטונג ארויסגעטראָגען א אורטייל, לויט וועלכען דער אָנגעקלאָגטער יוליאן טשובאַק ווערט פערמשפּט אויף 10 יאָהר שווערע תפיסה.

דער פער׳משפּט׳ער האָט דעם אורטייל אויסגעהערט גאַנץ רוהיג.

טעאַטער נאָטיצען

„באַראָן קימעל" אָפּערעטע אין 3 אַקטען פון וואַלטער קאָלא. אויסגעפיהרט אין טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי" זונטאָג דעם 22-טען ה. ח. דורך קאַמפּאַניעעצ׳ענס טרופּע.

מען קלאָגט זיך ביי אונז אויף א דוחק אין בּיהנע-כחות. ס׳איז אפשר א גאַנץ בערעכטיגטע טענה. אויף דעם געביטע זענען די אומות העולם גרעסערע עשירים, אָבער צווישען די געצעהלטע גוטע אַקטיאָרען וואָס מיר פּערמאָגען יאָ, קאָנען מיר מיט שטאָלץ אָנווייזען אויף דעם בעוואוסטען יודישען אקטיאָר, פּאָליאַקאָוו.

פּאָליאַקאָוו גאַסטראָלירט היינט אין ראדאָם און פון די עטליכע פאָרשטעלונגען, וואָס ער האָט אונז געגעבען האָט מען געקענט זיך איבערצייגען, אז מיר האָבען אין איהם א טאַלאַנט אויף דער יודישער בּיהנע פון גרויסען פערנעם. אין די אָפּערעטע „באַראָן-קימעל" וואָס איז אויפגעפיהרט געוואָרען היינטיגע וואָך אין „ראָזמאַיטאָשטשי" האָט פּאָליאַקאָוו איבערגעשטיגען אלע אונזערע ערוואַרטונגען. זיין ראָליע אלס פאַלשער באַראָן איז געווען אויסגעצייכענט גוט. זיינע אַלע אויסערליכע מעגליכקייטען: זיין הערליכע פיגור, זיין דיקציע, זיין פיינגעפיהל און זיין בעמאָנונג׳ס-אַרט ביים אינטערשטרייכען און בּיים פּער׳בּולט׳ען זיין וויציג-סאַטירישען זשאַנר. — די אלע דאָזיגע בעגאַבטע אייגענשאַפטען שטעלען איהם אָוועק אין איין רייה פון די ערשטקלאַסיגע אקטיאָרען, וואָס מיר פּערמאָגען.

אין „באַראָן-קימעל" האָט אונז פּאָליאַקאָוו געוויזען, אז ער וואָלט געקאָנט זיין א גלענצענדער מאַטעריאַל פאַר דער אייראָפּעאישער בּיהנע. מייסטערהאַפט איז געווען זיין ראָל אלס דער פענפאַק בלאַקעלכין. אין דער דאָזיגער קרעאַציע האָט ער אויף א עכט-פּרימיטיווען, אָבער קינסטלערישען אופן איבערגעגעבען דורך זיין מימיק, תנועות, בעוועגונגען, אלע תגין, אלע העוויות און די גאַנצע אינערליכע צעוואָרפענקייט פון א צע׳הפקר׳טער נשמה. מיט איין וואָרט אין „באַראָן קימעל" שטייגט פּאָליאַקאָוו זיך אליין אריבער און ער וואָלט זיך בלי ספק געקענט פערמעסטען אויף א גרויסען אַקטיאָר און נישט געהאַט צו פערשטעמען זיך צו די גאָר בּאַדייטענדע קרעפטען פון די אייראָפּעאישע בּיהנעס.

ראבינאוויטש (האנספאַן גראבאָוו) האָט זיין ראָל גוט פערשטאַנען. אויב דאָס טיפּישע גרעפישע לעבען איז דורך איהם אביסעל פרעמד אינטערפּרעטירט געוואָרען, איז ער דערין ווייניג שולדיג, ווייל ווי קומט צו אונז יודען גראַפען באַראָנען, וואָס מיר זאָלען זיין אזוי בקי אין דער דאָזיגער שררה׳שער געפיהלבאַרקייט? באָריסאָוואַ (סאָפיא) גאַנץ פיין. זי איז טעמפּעראַמענטפול און פערמאָגט א סך געפיהל. איין קלייניגקייט וואָס פעהלט איהר: שטים-מעגליכקייט. זי זינגט נישט שלעכט אָבער מעהר מיט אינערליכען געפיהל ווי מיט אויסערליכען קלאַנג. פרוי לאַטאַוויטש (הילדא) גאָר נישט קשה׳דיג. זי שפּילט גאַנץ שעהן. זי בעזיצט גוטע מעלות פאַר דער בּיהנע, מיט וועלכע זי אימפּאָנירט. איזראַעל (דיענער) א ווענינגזאַגענדיגע ראָל אין דערצו שוואך. לאַבאָוויטש (פּוטער-פאַבּריקאַנט) — נישט שלעכט, גאָלדפאַרב (באַראָן קימעל) נעבעהנליך. דאָס אריינקומען מיט׳ן אויבער-מאַנטעל פעררעט איהם און ווייזט, אז ער איז נישט קיין באַראָן... מאַטקאָוו (שומער) גאַנץ אויסגעהאַלטען. פרוי קיימפּאַניעץ (דעם פּוטער-פאַבּריקאַנט׳ס פרוי) אין דער מוטער ראָל איז זי נישט שלעכט. סאַנינא (דיענסט-מיידעל) נישט גוואַלדיג.

גאָט פון ליבע

מעלאָדראַמאַ אין 4 אַקטען פון מאַקס גאַבעל.

די פּיעסע גופא ווי אַלע אמעריקאַנער פּיעסעס, מיט׳ן איינציגען אויסנאַהם, וואָס דאָ איז פאַראַן א מעהר לעבעדיגע אקציע און א בעסערער אינהאַלט. פּאָליאַקאָוו אין דער ראָל אלס גבריאל איז גרויסאַרטיג גוט. ער שאַרזשעט א קליין ביסעלע, אָבער מ׳קאָן אים מוחל זיין דערפאַר, וואָס ער פיהרט ארויף אויף דער בּיהנע פיל לעבעדיגקייט. פרוי ראָזען (עלקע דבורה) וואָלט גוט געווען, ווען זי שענקט אוועק אביסעל פון איהר צו-רעש׳דיגער חזנישער שטים עמיצען אנדערש... ראבינאָוויטש (סיימאָן) זעהר גוט. פרוי לאַטאַוויטש (ראָזא) נישט שלעכט. אניעלא (מערי) זעהר גוט. זי צייכענט זיך זעלטען אויס אין איהר דראמאטישער ראָל. די ארטיסטען לאַטאַוויטש, באָריסאָוואַ, גאָלדפאַרב האָבען זייערע ראָליען אויסגעפיהרט בעפרידיגענד. איזראַעל (ווילי) שוואך.

בכלל פערמאָגט די טרופּע גאַנץ בעדייטענדע קרעפטען און שוין דערפאַר וואָס בראש פון דער טרופּע שטעהט פּאָליאַקאָוו, שוין צוליב דעם אליין איז כדאי און עס לוינט זיך צו געהן איהר הערען און זעהן,

מ. ה.

קעלצער אבטיילונג.

יעהי ליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון סוחרים-באנק.

זונטאג, דעם 22 אפריל איז פארגעקומען די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער סוחרים-באנק.

נאך דעם, ווי דער פרעזעס פון ראט, ה' ד"ר לעווינזאהן האט געעפענט די פערזאמלונג, האט איבערגענומען דעם פארזיץ ה' ד"ר פלעשלער, וועלכער האט פערבעטען אלס אסעסארען די ה"ה: שטייגמאן און ד. גארפינקעל און אלס סעק־רעטאר — פ־"ל לובלינער.

דעם בעריכט האט אבגעגעבען ה' צעטעבערקאוויץ.

נאך דער דיסקוסיע איבער'ן בעריכט איז מיט א מעהרהייט שטימען אויסגעדריקט געווארען א אבסאלאטאריום דער אלטער פערוואלטונג.

נאך דעם זענען פארגעקומען ערגענצונגס-וואהלען צום ראט און פערוואלטונג. אין ראט זענען אויסגעוועהלט געווארען די ה"ה: ג. רעמבישעווסקי, י. טענענבוים, ג. גאלדגריב, ב. שטונקע, מ. קופפערבערג, ה' אסטראוויץ, ב. ראזענבלום און ח. בראווער. אין דער פערוואלטונג זענען אויסגעוועהלט געווארען די ה"ה: ה' ראזענקראנץ, י. באליצקי און א. י. לעוויט.

12 ביינאכט איז די פערזאמלונג געשלאסען געווארען.

דער פאבאר פון יאהרגאנג 1907

דער פאבאר פון יאהר־גאנג 1907, הויבט זיך אן אין קעלץ דעם 1 מאי און וועט דויערען ביז'ן 15 מאי ה. י.

די זיצונגען פון דער קאמיסיע וועלען פארקומען יעדען טאג, אויסער זונטאג און אנדערע ח־אות אין זאל „ארפעאים" מארק № 6 מצד דער יודישער קהלה וועט זיך אין די קאמיסיע־זיצונגען בעטייליגען ה' סאקאלאווסקי.

„אילען"-קאמפ. צוגעטרעטען צו דער וויטערדיגער קאנאליזאציע-ארבייט.

פערגאנגענע וואך איז די „אולען"-קאמפ. נאך א הפסקה פון עטליכע ווינטער־חדשים, אויפסניי צוגעטרעטען צו דער קאנאליזאציע־ארבייט. דאס מאהל זענען אייך א געוויסע קליינע צאהל יודען בעשעפטיגט ביי דער קאנאליזאציע־ארבייט. ס'וואלט אבער געווען זעהר געוואונשען, אז די יודישע ראטמענער זאלען זיך משתדל זיין, אז די „אולען"-קאמפ. זאל אנגאזשירען א וואס גרעסערע צאהל יודען.

דער מאגיסטראט פערטיילט פסח-שטיצע יודישע ארבייטסלאזע.

דער מאגיסטראט האט אויף דעם פערגאנגענעם פסח, פערטיילט א גרעסערע געלד־שטיצע פאר יודישע ארבייטסלאזע.

געגרינדעט א ביבליאטעק אויפ'ן נאמען פון י. ל. פרץ.

שבת, דעם 21 אפריל איז אין לאקאל פון פראפ. פעראיין פון די אנגעשטעלטע בעשעסטיגט אין האנדעל, אינדוסטריע און ביורא, פארגעקומען א ארגאניזיר־פערזאמלונג ווענען גרינדען א אידישע ביבליאטעק אויפ'ן נאמען פון י. ל. פ ר ץ. אין דער פערזאמלונג האבען זיך בעטייליגט איבער הונדערט פערזאן.

נאך דעם ווי די פערזאמלונג האט בעשלאסען צו מאכען געוויסע ענדערונגען אין סטאטוט, איז אויסגעוועהלט געווארען א פערוואלטונג פון 7 פערזאהן, וועלכע וועט זיך פערנעמען מיט די וויטערדיגע ארגאניזיר־ארבייט פון דער ביבליאטעק.

די אידישע ראטמענער קומען שוין נישט אויף די זיצונגען פון שטאדט-ראט, זיי וועלען בעשטראפט ווערען לויט'ן ארט. 30 פון רעגולאמין.

די אידישע ראטמענער פון קיעלצער שטאדט־ראט זענען שוין בעצייטענס „מיעד" געווארען פון זייער „אנגעשטרענגטער ארבייט" לטובת זייערע וועהלער אזוי, אז אויף דער מאנטאגדיגער זיצונג פון שטאדט־ראט זענען געווען אנוועזענד נאר די ראטמענער קאהן, ראזיצקי און ד"ר פעלץ. דאגעגען איז 10 אזייגער געקומען דער לאווניק ראזענבערג און פונקט 5 מינוט צו עלף — דער צווייטער אידישער לאווניק ה' ב. לעווי. פון די רעשט אידישער ראטמענער אין קיין איינער נישט געקומען.

דער וויצע פארז. פון שטאדט־ראט האט ערקלערט, אז אנהויבענדיג פון דער היינטיגער זיצונג, וועט ער צו די נישט אנוועזענדע ראטמענער אויף די שטאדט־ראט־זיצונגען אנווענדען דעם ארט. 30 פון רעגולאמין און די נישט אנוועזענדע ראטמענער וועלען בעשטראפט ווערען מיט א געלד־שטראף.

אויפ'ן וואונש פון פארז. איז בעשלאסען געווארען, אז יעדע זיצונג פון שטאדט־ראט זאל זיך אנהויבען פונקט 8.30 אוועגד און זאל זיך ענדיגען פונקט 11 ביי נאכט.

אימפאזאנטע יובל-אקאדעמיע פון „החלוץ.

צוליב דעם 10־יעהריגען עקזיסטענץ פון דער אלוועטליכער החלוץ־ארגאניזאציע, איז לעצטענס אין זאל „ארפעאום", פארגעקומען א אימפאזאנטע יובל־אקאדעמיע.

די אקאדעמיע איז געעפענט געווארען דורכ'ן ה' חיים זיעלאני, וועלכער האט פערבעטען אין פרעזידיום די ה"ה: ש. קייזער, א. א. רעזענבלום, ח. ש. ליכטענשטיין, ש. בורשטין, פרל' פאכעל, גארפינקעל, ג. אכטראוויץ און ש. לעווארטאווסקי.

נאך דעם ווי דער מוזיק האט געשפיעלט „התקוה" און די פערזאמעלטע האבען בעעהרט מיט אויפשטיין, די געפאלענע אין „תל - חי" מיט'ן ה' טרומפעלדאר בראש, האבען זיך אנגעהויבען די בעגריסונגען. אין נאמען פון דער אידישער קהלה האט בעגריסט די אקאדעמיע דאזאר ראזענבלום, אין נאמען פון דער ציוניסטישער ארג. און קרן - היסוד" — לאווניק ראטענבערג, אין נאמען פון „פועלי־ציון" ש. בורשטין, אין נאמען פון „קרן־קימת" — ה' קאמינער, אין נאמען פון „החלוץ־הצעיר" — ה' ראזענהאלד, אין נאמען פון קאמיטעט פון ארבייטענדען ארץ־ישראל — ה' מ. טענענוואַרצעל און אין נאמען פון „השומר הצעיר" — פרל' פ. הירשמאן.

נאך די בעגריסונגען האט געהאלטען א אינהאלטס־רייכען שעה דיגען רעפעראט, דער בעפאלמעכטיגטער פון דער החלוץ־צענטראלע, ה' מינקאווסקי.

נאכ'ן רעפעראט פון ה' מינקאווסקי, האט די מוזיק געשפיעלט „תל־חי" און אנדערע נאציאנאלע לידער.

נאך דעם ווי די פערזאמעלטע האבען איינשטימיג אנגענומען א פראטעסט־רעזאלוציע געגען די רדיפות אויף די חלוצים אין ויילאנד, האט ה' זיעלאני, אונטער די קלאנגען פון „התקוה", „התקוה" און אנדערע נאציאנאלע לידער געשלאסען די אקאדעמיע.

די קהלה, אויפגעפאדערט דורך דער מאכט איבערצונעמען דאס בית-עולם און צלע אנדערע קהל'שע בנינים.

אין דעם אבשריפטס־פראטאקאל, פון דער יעהרליך נארמאל דורך דער סטאראסטווא דורכגעפיהרטער רעוויזיע אין דער קהלה, ווערט די קהלה, צווישען אנדערע אנווייזונגען אויפגעפאדערט איבערצונעמען אין פערלויף פון 3 חדשים דאס בית־עולם, מקוה, און אנדערע קהל'שע בנינים, וועלכע זאלען זיך געפונען אונטער איהר רשות און זאלען דורך דער קהלה פערוואלטעט ווערען.

ה' ח. ש. ליכטענשטיין, מיטגליד פון דער פערוואלטונג פון דער פאלקס-באנק.

אין לעצטען נומער פון אונזער צייטונג איז אריינגעפאלען א פערדרוסליכער טעות, אנשטאט ה' ח. ש. ליכטענשטיין, אלס פערוואלטונגס מיטגליד פון דער פאלקס־באנק, איז אויפגעגעבען געווארען דער נאמען פון ה' ש. לייכטער, וועלכער איז א מיטגליד פון ראט פון דער פאלקס־באנק. אין דער ווירקליכקייט אבער. איז אלס פערוואלטונגס־מיטגליד אויסגעוועהלט געווארען ה' חיים שלום ליכטענשטיין.

דער שטייער-אמט שוין פונאנדערגעשיקט צאהלונגס-צעטלען פון אומזאץ-שטייער פון יאהר 1927

היינטיגע וואך, האט דער היגער שטייער־אמט שוין פונאנדערגעשיקט צו אלע היגע סוחרים און אנדערע שטייער צעטלען אויף אומזאץ־שטייער פון יאהר 1927.

די שטייערען זענען הייייאהר בעדייטענד פערגרעסערט געווארען.

א פארלעזונג פון ד"ר פלעשלער.

די געזעלשאפט „טאז" אין קעלץ ארדענט איין א פארלעזונג פון ד"ר פלעשלער. אויף דער טעמע „וועגערישע קראנקהייטען און זייערע פאלגען". די פארלעזונג קומט פאר שבת אום 7 אוועגד אין „ארפעאום" רינעק 9 צוליב דעם גרויסען אינטערעס וואס די פארלעזונג האט ארויסגערופען, ווערען צוגעגרייט געגוגענדע צאל זיץ פלעצער.

א אויגען אמבולאטאָריום ביי דער געז. „טאָז“ אין קעלץ.

פרייטאג דעם 27 ד. ח. ווערט געעפענט ביי דער געז. „טאָז“ אין קעלץ, ניי-וואַרשעווער גאס № 4a א אַנשטאלט צו בעקעמפען טראכאָמע (אויגען-קראנקהייט). אונטער דער אויפזיכט פון אויגען-דאָקטאָר לעווין.

אקאַדעמיע, צוליב דער 11 יאָהר-צײַט פון שעפער פון עספעראַנטא, ד"ר זאַמענהאָף.

צוליב די 11 יאָהר-צייט פון שעפער פון דער עספעראנטא-שפראך. ד"ר זאַמענהאָף. איז שבת, דעם 21 אַפּריל, אין שול-לאָקאַל פון פרוי וואַלמאַן, פאָרגעקומען א פייערליכע אקאַדעמיע.

געעפענט די אקאדעמיע האָט ה' פרישמאַן. אויף עספעראנטא און נאָכהער, איבערגעהענדיג אין דער פוילישער שפראך, האָט ה' פרישמאַן געהאלטען א לענגערען רעפעראָט וועגען לעבען און שאַפען פון ד"ר זאַמענהאָף.

אין פרעזידיום זענען פערבעטען געוואָרען: פר"ל קאַפּעל און ה' מאָשקאָוויץ.

מיט רעדעס וועגען ד"ר זאמענהאָף זענען נאָך ארויסגעטרעטען ה' מאשקאָוויץ (יודיש) און פר"ל קאָפּעל (פויליש).

זעהר אינטערעסאנט איז געווען דער דיאַלאָג, וואָס איז געפיהרט געוואָרען אויף עספעראנטא צווישען די שילערינס גאָלדשיידער און גריסמאַן.

אינטערעסאנט איז אויך געווען צו הערען דעם שיר אויף עספעראנטא פון דער שילערין וולאָדאַווע, געווידמעט ד"ר זאמענהאָף.

נאָך דעם ווי א גרעסערע צאָהל שילערינס האָבען געזונגען דעם עספעראנדא-הימן איז די אקאַדעמיע געשלאָסען געוואָרען.

דער ריכטיגער שוחט וואָס איז כשר
שמואל דוד זימאן
שח'ט אין גארבאטקע
אויך מיט דער ערלויבניש פון די מאכט.

וויכטיג נייעס פאַר פרויען פון קעלץ און אומגעגענד.

די פרוי פון קהלה-סעקרעטאר ה' ב. סאָקאָלאָווסקי — שרה מרים סאָקאָלאָווסקא, האָט מיט א צייט צוריק געענדיגט מיט א אויסצייכנונג דעם שטודיום אלס אקושערין, און האָט איהר אקושערין-דיפלאָם בעקומען פון וואַרשעווער דאָקטוירים-ראט, אין מלוכה'שען שול-אנשטאלט.

פרוי סאָקאָלאָווסקא צייכענט זיך אויס, מיט איבערגעגעבענהייט און פלייסיגקייט, בענוצענדיג זיך מיט די נייעסטע מעדיצינישע מיטלען, וועלכע ווערען לעצטענס דורך די בעסטע דאָקטוירים-אקושערען אנגעוואָנדעט.

פרוי סאקאלאווסקא איז איצט אנגאַזשירט געוואָרען אַלס שטענדיגע אקושערין אין דער קעלצער קראנקען-קאסע.

פרוי סאקאלאָווסקא נעמט אויך אן קליענטען אין איהר פריוואט וואוינונג אוף טשיסטא גאס נומער 7, און ערטיילט פערשידענע עצות, נישט פערמעגליכע געניסען פון א בעזונדערער השגחה.

יודיש טעאַטער אין קעלץ.

זונטאג דעם 6-ען און מאנטאג דעם 7-ען מאי, וועט אין טעאטער פּאַלסקי אין קעלץ אויפטרעטען נאָר אויף צוויי גאסטראָלען, די בעוואוסטע יודישע טרופע א. קאָמפּאַניעעץ מיט'ן אנטייל פון די בעליבטע און טאַלאנטפולע ארטיסטען: פּאָליאַקאָוו, ראבינאָוויטש, אניעלא. באָריסאָווא.

דאָס אנסאמבל בעשטעהט פון 20 פערזאָהן. גענויעס אין די אפישען.

צו דיין פערלאָבונג דיר טייערער חבר
בונם ווערבער מיט פר"ל מלכה ווערבער
וואונש איך דיר, אַז זאָלסט פלעכטען בלומען-קראנצען פון צופריעדענהייט אין דיין צוקונפטיגען לעבענס-מאַרש.

דיין עוויגער חבר
שטיינבערג אנשעל.

אונזער חבר'ישען מז"ט אייך חבר
בונם ווערבער מיט פר"ל מלכה ווערבער
וואונשען מיר אייך צופריעדענהייט און אַלדאָס נוטס
אברהם, אסתר, רחמה, יוטע בערלינסקי.

אכטונג ראַדאם און אומגעגענד!

דער איידעלסטער אָרגאַן פון מענש איז דאָס אויג, וועלכעס גיט איהם די מעגליכקייט אונטערצושיידען דאָס שלעכטע פון גוטען, אום צו פערמיידען מעגליכע אונאנגענעמליכקייטען דורך שלעכט צוגעפאסטע ברילן, וועלכע רופן ארויס אומויסטע שמערצען, איז געראטהען זיך צו פערזעהען מיט ברילען אין פענסנע, וועלכע עס עמפפעהלט אין א גרויסען אויסוואַהל, און וועלכע ווערען אויסגעפיהרט גענוי נאָך די פאַרשריפט פון די ה. ה. דאָקטוירים דורך דעם ספעציאַליסט אפטיקער

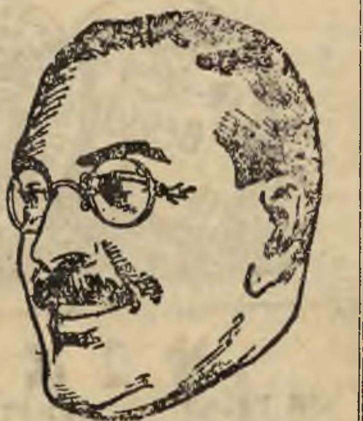

Z. WĘGIER
Radom, Lubelska 25

אויף לאגער אָרטאפעדישע און גומי אויסארבייטונגען
אכטונג אויף דעם אדרעס און פירמאָ

מודעה
לאַפּרושי מאיסורי נבלות וטרפות.

מיר הח"מ מאכען דעדמיט בעקאנט, אַז די שחיטה פון שלמה סענדער ווייסבראָדט אין גארבאָטקע איז ע"פ דתה"ק נבלה וטרפה, און יעדער יוד, וואָס נוצט פון זיין שחיטה דארף כשר'ן די כלים. ע"כ יעדער וואָס וויל זיין נזהר פון נבלות וטרפות זאָל נישט עסען פון שלמה סענדער'ס שחיטה — כי שחיטתו אסורה ופיגול. ולהשומע ינעם ותבוא עליו ברכת טוב.

לראי' בעה"ח אגודת הרבנים בפולין, ועד הרבנים בווארשא:
יחזקאל ליפשיץ אבד"ק קאליש
מנחם מענדיל אלטער אבד"ק פאַביאַניץ,
אהרן לעווין אבד"ק רישא,
שלמה דוד כהנא מווארשא
יצחק מאיר קאנאל מווארשא.
יצחק קאַסאָוועקאָ אבד"ק וואָלקאָוויסק.
יצחק צבי לעווינזאָהן אבד"ק ע"ה.
יצחק יהודא טרונק אבד"ק קוטנא.
מאיר וואַרשאַוויאַק אבד"ק מונקטוב.
יעקב ארי' אייזענשטייג ממינצק,
אברהם חיים פלידערבוים אבד"ק וואָלין.
יצחק דוד הכהן אבד"ק זעליחעוו.
עמנואל גרשון אבד"ק דעמבלין,
בן-ציון פריליך אַבד"ק קאזשעניץ,
מרדכי גוטערמאַן אבד"ק יאנעווצע,
בד"צ דפה לובלין.
בעזהי"ת, אָסטראָווצע.
ציוני כ"ק אאמור שליט"א לכתוב כשמו שמסכים לדעת הגאונים הנ"ל שאסרו לאכול משחיטת המסיג גבול שלמה סענדער ווייסבראָדט ולראי' בעה"ח א' תרומה תרפ"ח.
הקטן מאיר יחיאל הלוי, אָסטראָווצא.
יחזקאל הלוי בלאאמו"ר שליט"א — החונה ב"ק נאָשעלסק.

בעקאַנטמאכונג.

איך מאך בעקאנט דאָס ג. פובליקום, דאָס איך האָב געעפענט א
הערבאטשארניע
אויף לובלינער 3 (אין הויף נעבן סויער)
יעדען טאָג איז צו בעקומען טײַה, קאווע, מילך, סמעטענע, שאדלע מ'קאָן אויך פריהשטיקען און עסען קאָלאציע.
אלץ איז פריש, זאַבער און געשמאַקפיל.
כדי צו בעקומען שבת כשר'ע טײַה דארף מען אויסקויפען פרייטאג קוויטלען.
מיט אכטונג
ח. יאקובאוויטש
לובלינער 3 (אין הויף).
ראדאָם.

Kino ODEON w Radomiu. **Od 26 kwietnia b. r.**

Pierwszorzędny obraz sezonu p. t.

U P I O R Y

i

Na właściwym tropie
2 serje, 14 aktów razem.

Obraz który zadowolni bezwzględnie każdego widza.

W roli głównej ulubieniec wszystkich *Harry Peel.*

!! OBUWIE BATA !!

Obstalunki na OBUWIE płócienne i skórzane Czechosłowackiej fabryki

T. i A. BATA są wykonywane i wysyłane ze składu przedstawicieli **S. BAKER et Co. LTD.**

WARSZAWA, ZIELNA 30, tel. 80—58.

UWAGA: firma Z. SZARFF i SZYDŁOWSKI w Częstochowie nie jest upoważnioną do przyjmowania obstalunków.

Kino CORSO w Radomiu.

Dziś i dni następnych!

PREMJERA! PREMJERA!

CZARNA VENUS

Dramat w 10-ciu dużych aktach.

w roli głównej:

Józefina Baker — i — inni.

KANTOR WYMIANY

ORAZ

najszczęśliwsza Kolektura Loterji Państwowej

M. WAJSELFISZA

RADOM, LUBELSKA 29

tel. 84. Konto P. K. O. 6?.625.

קויפט און פערקויפט אויף דעם רעעלסטען אופן אלערליי אויסלענדישע וואלוטע, גאָלד, זילבער, ווי אויך ווערטפּאַפּירן ליסטען, אקציעס, ראַלאראווקעס, 10% ראדאמער פּאַפּירען אלעס אויף די בעסטע בעדינגונגען.

אין די גליקליכע קאָלעקטור וואו אויף 54233 איז געפאלען 400.000 איז צו בעקומען לאָסען צו די 1־טער קלאַס די ציהונג ווערט פאָרקומען דעם 19 און 21 מאי.

הויפּט־געווינס 700,000

24,000,000 אינגעמיין געווינס

פאר די בעקוועמליכקייט פון די הויז־בעזיצער. אלע אינפאָרמאציעס וועגען בעקימען הלוואות אין די ראדא מער געזעלשאַפט Towarzystwo Kredytowe Miejskie

ערטיילט די קאנטאָר פון ה׳ ווייסעלפיש לובלינער 29.

די דירעקציע פון די גימנאזיעס

פשיאטשול־וויעדזי

אין ראדאָם (מיט רעגירונג׳ס־רעכט)

מאכט בעקאנט, אז די עגזאמענס פאר די נייע אריינטרעטענדע, (לעקציע סיסטעם) הייבען זיך אָן מאנטאג דעם 30 קוויעציען ה. י.

צו די ביטעס בעדארף מען ביילעגען א געבורטס־צייגניס, אימפּונגס־צייגניס, עווענטועל א שול־צייגניס.

ביטעס נעמט אָן די קאַנצעלאַריע קילינסקא 13 אין די אמטס־שטונדען.

דירעקציע.

טראָפּען נאָך טראָפּען

יעדער שריט אויף דער הארטער ערד־אַספאַלט פעריבערוויכט אומזיסט די מוסקלען און די נערווען. עס דערשיטערט דעם גאנצען ארגאניזם און די מוידענדער שריט וואָס מען מאַכט איבערן טאָג וויר־קען אויף אונזער פיזישער און גייסטיגער ווידער־שטאנדספעהיגקייט ווי א טראָפּען וואַסער נאָך א טראָפּען וואָס מילעט איבער א שטיין.

טראָגט גומי־אַבצאַסען „בערסאָן"! זיי גיבען אייך א אנגענעמען גאנג, וואָס איז פריי פון ערשיטערונגען. שוינען דעם קערפער און די נערווען און זיינען א נויטווענדיגקייט פון יעדען קולטורעלען מענש.

ניין לוקסוס, ביליגער און דויערהאַפטער ווי לעדער.

טראָגען „בערסאָן" איז א אמת׳ער תענוג.

פאטאקאנא.

מיר בעשייניגען היער מיט אן די געברידער פאטאָק אונטער די פירמא „ד. פאטאק זיהנע" אין מאלאבאָנדז נעבען בענדין, אז דיא פלאנצען פון [illegible] מא. גאריגא) וואָס ווערט אויס געארבייט אין זייער פאבריק אין מאלאבאָנדז מיט דעם נאָמען „פאטאקאנא" איז בהכשר גמור על צד היותר טוב אינטער אינזער אויפזיכט און עס איז דארין קיין שום חשש פון תערובות איסור עס מעגען עסען אפילו היראים והחרדים און צו בעניצען זאָ צו פליישיגע זאָ צו מילכיגע מאכלים אָהן שום נאָכדענקונג.

ובע״ח ר׳ צו ז׳ לחודש ניסן תרפ״ח פה בענדין.

חנוך ביהכהן לעווין אב״ד דפה
יהושע דומ״צ
דן יצחק דומ״צ
חנוך דוד סג״ל דומ״צ

הכהן בענדין והגליל

קומט און בעווינדערט

די הערליכסטע

טאפעטען

די נייעסטע פאסענער

ביי די בעסטע בעדינגונגען

ש. שטיינמאן

לובלינער 21.

ביי פאדאגרא | הישיאס | נערוועןשמערצען
רעוומאטיזם | גריפּע | קאָפּשמערצען און פערקילונג

האבען זיך אויסגעוויזען דיא טאָגאַל טאבלעטען אלס וואונדערליך רעטונגס־מיטעל

פּרובירט און איבערציינגט אייך

טאָגאַל צולאזט דיא הורין זויערע

GERHARD F. SCHMIDT.
WYTWÓRNIA PREPARATÓW FARMACEUTYCZNYCH
ZURICH, MONACHJUM, BERLIN, WIEDEŃ, BUDAPESZT
TORONTO (KANADA) GDAŃSK.

א לערן־יונגעל

איז נויטיג

פון ערענטליכע עלטערן

[illegible]

פון ראדאָם [illegible] לעבן

א גוועלב צום איבערגעבן!

א געוועלב מיט אלע איינריכטונגען

אויף דער פּאַלנא גאַס № 2

ביי דער קעלצער ראַגאטקע.

דאָס געוועלב איז שוין בעזאָרגט מיט כּפאָציימיטשע סחורה.

ביים נעווע״ב איז פאראן 2 אָרטער 3 שטובען.

[illegible] קען מען פּאַלנא 2 ביים ווירט.

Felczer H. GRINSZTAJN Zgodna 1, tel. 303, ma świeżą ospę.

Redaktor i Wydawca CH. M. Har C

Odbite we własnej drukarni, Radom, Szwarlikowska 20